

BRĪVĀ LATVIJA

ISSN 0934-6759

2011. gada 3. decembris – 9. decembris

APVIENOTĀ **LONDONAS AVIZE** UN **LATVIJA** LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 46 (1224)

Lasiet tīmeklī!
www.brivalatvija.lv

VALSTS SVĒTKI STOKHOLMĀ

2011. gada 18. novembra rīts aukstuma apņemtajā Stokholmā uzausa ar baltiem zobiņiem. Balta sarma klāja zemi, un, ejot uz darbu, bija jāuzmanās, lai kājas nepaslīdētu pa ledaino ietves virsmu. Gadu gaitā jau ir ierasts, ka šī diena mēdz izcelties ar gaidāmās ziemas pirmo sniegu, bet šajā dienā rīta sarma nokusa un pēcpusdiena un vaksars bija rudenīgi maigs un silts, kad devos uz Latvijas valsts 93. gadadienai veltīto svētku dievkalpojumu, kas notika skaistājā, baroka stilā celtajā Ādolfa Fredrika baznīcā.

Savas mājas virtuves logā atstāju svečturī degot elektriskās svečites - īstenībā tas ir Ziemsvētku rotājums. Senāk, kad bija neparaasti rotāt mājokļus ar Ziemsvētku piederumiem pirms 1. Adventa, mani zviedru kaimiņi reizēm pajautāja, vai tad nav par agru, Ziemsvētki vēl tālu priekšā. Un tad varēju paskaidrot, ka svecītes esmu iededzinājusi Lat-

Foto: Andrejs Ritums

No kr.: Kristīne Paula, Elīna Johansone, Mudīte Hoogland-Krasta, Latvijas vēstniece Zviedrijā Maija Manika, Liene Neija-Kalniņa, Latvijas speciālo uzdevumu vēstnieks sadarbībā ar diasporu Rolands Lappuķe

vijai par godu. Tagad Zviedrijā Ziemsvētku rotājumi jau nedēļām stāv izlikti, kaut ne vienmēr

ir iededzināti, un mans vientuļi degošais svečturitis nevienu vairs nepārsteidz.

Ieejot Ādolfa Fredrika baznīcas dārzā, piestājos pie latviešu kapakmens, kur iekalti četrdesmit vārdi, starp tiem pirmie Zviedrijas trimdā mirušie tautieši. Nāk prātā bijušie 18. novembra sarīkojumi, kas notika ik gadu, kamēr Latvija vēl bija okupēta. Bija dievkalpojumi baznīcās, kā arī dažādu organizāciju sarīkojumi un piemiņas akti. Daudzus gadus pēc kārtas 18. novembra komitejas rīkotie svētki notika Stokholmas koncertu nama greznajā Grīnevalda zālē. Tad vakara gaitas bija rūpīgi jāizplāno, lai nenokavētu akta sākumu, jo norādītā laikā durvis aizslēdza un neviens pēc tam vairs iekšā netika.

Arī Latviešu sociāldemokrātu strādnieku partijas Ārzemju komiteja (LSDSP ĀK) rīkoja 18. novembra aktus, bet tie gandrīz vienmēr notika 18. novembrī, vienalga kurā nedēļas dienā šis datums iekristu. Liekas, tas bija neparasti, jo lielās organizācijas savus sarīkojumus rīkoja nedēļas

(Turpinājums 11. lpp.)

Latvijas mūsdienu vēstures veidošana

Latvijas neatkarības pasludināšanas 93. gadadienas svinības Londonā 18. novembrī apliecināja, ka gadu gaitā ir iestājusies laikmeta maiņa, kurā trimdinieku un viņu pēcnācēju kopienu nomaina emigrantu vilnis no Latvijas. To liecināja lielais apmeklētāju skaits - ap 300 jaunu cilvēku, daži ar bēriem, kuŗi piepildīja sarīkojuma zāli.

Sarīkojumu ievadīja mācītājas Elizes Zīkmanes svētbrīdis, kuŗa pamatā bija baznīcas dziesmas vārdi: „Vēd mani, Dievs, un manas gaitas svēti, lai manas dzīves uzdevums nav velts.” Lūgšanā pēc Dieva svētības mūsu tautai un tiem, kam dota vara, bija lūgums, lai tā kalpotu tautas labā, lūgšanā neaizmirstot pieminēt arī tos tautiešus, kas sirdī nesrūgtumu un kam dzimtene ir vienaldzīga.

Latvijā tagad visaktuālākais temats ir lielā emigrācija no Latvijas un tās ietekme uz Latvijas valsts attīstību. Šie bija dominējošie temati runās valsts svētkos arī Londonā.

Sveicot tautiešus Ārzemēs Latvijas 93. gadadienā, Valsts prezidents Andris Bērziņš aicināja visus savās domās un darbos piedalīties Latvijas nākotnes veidošanā. „Ja mēs spēsim visus jūsu prātus un zināšanas kaut daļēji šeit piesaistīt un reālizēt, tad Latvijas vārds būs mūžīgs,” teica prezidents (sk. runu BL Nr. 44). Sekoja Valsts himna - Dievs, svēti Latviju!

Vēstnieks Eduards Stiprais uzrunā vispirms pieminēja svecie-

nus no sevis un no Valsts prezidenta jubilāram Andrejam Zepam DVF īpašumā „Straumēni” 100 gadu dzimšanas dienā.

Pieminot Latvijas 93. gadskārtu, vēstnieks veltīja uzmanību ļoti būtiskai 18. novembra atceres nozīmei - vēsturei. „Latvijas valsts un latviešu tautas vēsture atrodama ne tikai vēstures grāmatā,” atgādināja vēstnieks, „arī tas, kas šobrid notiek šajā svēnību zālē, pēc mirkla jau kļūs vēsture, ko varbūt gadu desmitus vai simtus vēlāk kāds atradis par pietiekami interesantu, lai to pētītu. Izsakot atzinību tiem Latvijas pavalstniekiem Lielbritanijā, kas parādījuši aktivitāti Latvijas valsts politiskajā dzīvē, gan piedaloties Saeimas vēlēšanās, gan praktiski organizējot vēlēšanu iecirkņus, vēstnieks atgādināja: „Mūsu valsts un tautas vēsturi veidojam mēs paši, lai kur arī mēs atrastos. Arī dzīvojot Lielbritanijā, katram ir iespēja pielikt roku Latvijas mūsdienu vēstures veidošanā.”

Apsveikuma uzrunas nobeigumā, novēlot, lai mums izdodas uzcelt tādu Latvijas valsti, lai, uz tās vēsturi atskatoties, mūsu pēctečiem būtu prieks un lepnumi, - vēstnieks visiem vēl izteica vēlējumu, lai nevis pieklājibas pēc, bet no sirds arī turpmāk skanētu vārdi: „Gods kalpot Latvijai!”

Svētku runu teica Latviesu nacionālās padomes Lielbritanijā (LNPL) priekšēde Lilija Zobeņa - mūsu „dzīvais paraugs”, ka, uzaugot un skolojoties svešā zemē, ir iespējams ne tikai saglabāt

savu latvisko identitāti, valodu, kultūru un tradīcijas, bet arī darboties savas tautas labā.

Runas ievadā Lilija Zobena pastāstīja, ka ar 18. novembra nozīmi iepazinusies bērnībā, ejot vecākiem līdz uz 18. novembrī veltītajiem sarīkojumiem. Uzklausot runas, pamazām viņa sākus apzināties, ka viss latviešu tautas pārādzīvotais būtu bijis veltīgs, ja mēs nesvinētu šo dienu, ja mēs aizmirstu, ar kādām ciešanām, cīņām un asins upēm mūsu zeme ieguva neatkarību, to zaudēja un atkal atguva. Ar bijību LNPL priekšēde pieminēja sūtni Kārli Zariņu un ilggadējos LNPL priekšēžus Augustu Abaku un Jāni Ranku.

Skaņot tematu par trimdas gadiem un emigrāciju, Lilija Zobeņa atgādināja, ka, vēstures traģisko apstākļu spiesti, latvieši devās svešumā 19., 20. un tagad 21. gadsimtā. Taču 19. gadsimta trimdinieki, kuri promienē bija ieguvuši augstāko izglītību, atgriezās Latvijā un kļuva par mūsu tautas, valodas un kultūras pamatlīcējiem Referente nosauca vairākus kultūras darbiniekus, kuŗi savas zināšanas izmantojuši jaundibinātās valsts interesēs.

Jauns trimdinieku vilnis Otrā pasaules kara laikā nonāca Vācijā. Liela daļa izceloja tālāk, dienāja organizācijas, baznīcas, savas kopienas, lai svešumā varētu uzturēt latvisko garu.

Runas nobeigumā Lilija Zobeņa informēja, ka LNPL, būdama biedru organizācijā Eiropas Latviesu apvienībā (ELA) un Pasaules brīvo latviešu apvienībā (PBLA),

starpības izraisa dažas mūzikas izvēlētās dziesmas, kuŗas varētu būt par uzjauninājumu ballē, kas sekoja pēc koncerta, bet ne svinīgā, valsts svētkiem veltītā koncertā. Mūsu tautasdziešmu pūrs ir ļoti bagāts, tajā atrodamas dziesmas, kas ir piemērotas prieķiem, bēdām un svinībām visā mūža garumā. Prieķajoties par mūsu valsts atgūto neatkarību, tomēr nedrīkstam aizmirst tos, kuŗi „uz ežīnas galvu lika, sargāj savu tēvu zemi”, kā jau svētku runās atgādināts. Tas mūsu pacilītā nemazinātu.

Latvijas ārlieņu ministrs Edgars Rinkēvičs apsveikuma runā diplomātiem un tautiešiem Ārzemēs, starp citu, teica: „Mums valstisks nav tāpat vien uzdāvināts, tas ir izcīnīts ar tautas asinīm un gara spēku. Šī ir vērtība un privilēģija, kas atstāta mantojumā, un mūsu visu pienākums ir to sargāt un kopt nākamām pauzdēm.”

Koncerta programmu beidza ar trīs rūpīgi izmeklētām koŗa dziesmām Londonas latviešu koŗa dziedājumā, diriģētu Lesliju Īstu un Lilijas Zobenā vadībā. Ipašu klausītāju piekrīšanu guva Kanadas latviešu komponista Imanta Raminā „Pūt, vējiņi”.

Pēc oficiālās daļas viesi pakavējās pie glāzes vīna un uzkodām.

Zigrīda Daškevica

LATVIEŠI VĀCIJĀ

VALSTS SVĒTKI MINSTERĒ

Minstieši sanāca kopā sestdienā, 2011. gada 19. novembrī, plkst. 1700 uz valsts svētkiem. Un šoreiz tiešām varējām manīt, ka esam daļa no valsts un ka mēs, latvieši, svinam svētkus!

Kā jau parasts, Latviešu centra ēkai priekšā karogu mastos tumšā apgaismoti četri Latvijas karogi. Ienākot priekštelpā, pēkšņi ir iespēja piedalīties „Staro Rīga“, jo fotografijas no iepriekšējās dienas Rīgā tiek projēcetas uz sienas un ienācējs var justies, ka viņš pastaigājas gaŗām Latvijas Universitātei vai ir nonācis Rīlanda laukumā vai arī Basteja kalnā... Aulā sienu klāj vairāk nekā 10 metrus gaŗais milzu Latvijas karogs, - simbolu mums netrūkst, mēs jūtāmies lepni un kā daļa no Lielās Latvijas.

Svinīgo aktu ievada svētbrīdis, ko notur Laima Urdze. Seko tradicionālie zinojumi, par ko parūpējies Nils Ebdens, Latviešu kopības Vācijā priekssēdis. PBLA balvu šogad ieguvuši Pieciši, un tas ir labi, jo viņi 50 gadus mācējuši apvienot svinīgo un jocīgo par Latviju un latviešiem.

Runātājs šogad ir Eiropas Tiesas tiesnesis Egils Levits. Viņš loti labi izskaidro tautai - mums (!), kas ir valsts, kur iederas Latvija un kur tai vēl "jālabojas". Divdesmit piecās minūtēs Egils Levits paskaidroja, ka LV pieder gan pie 25% augstāko valstu, ja skatās uz visu pasaules valstu kopumu, bet no Eiropas 27 valstīnām tā tomēr vairāk turas pašā apakšā. Problemas ar mūsu valsti Levits saskata apmēram šādas: nauda kontrolē politiku, nauda kontrolē plašsaziņas līdzekļus, kur vien griezies, visur ir koruptīvas struktūras. Vēl ir neintegrēta divkopienu valsts, pieļaujot izglītošanos divās valodās, veidojas segregācija - nevēlama divkopienu sistēma. Valodas jāmāca, bet skolām jābūt latviskām. Nav arī demokrātiskas tradīcijas, tauta rēgulāri nenodarbojas ar politiskiem jautājumiem, neattīstās pašu projekti, tiek gaidīts kaut kas no kaut kā... Interese par politiku grūti sasniedzama, jo plašsaziņas līdzekļi nav neutrāli, tauta neciena poli-

tiķus un, piemēram, sagaida, lai valsts amatpersonas pārvietotos tramvajā (!), tā izniekojot dārgo gudru cilvēku laiku. Tauta ne-pārtraukti čikst, bet nerikojas. Vajagot nopietni arī pētīt, kāpēc Igaunija un Lietuva tikpat kā visās jomās ir Latvijai priekšā.

Pēc tam Kristaps Grasis veikli sakārtoja smalkos mikrofonus, lai varētu klausīties no Latvijas atbraukuso koklētāju Laimu Jansoni. Viņu pieteica Lilija Tenhāgena, paskaidrojot, ka Laima mācījusies kokli jau mūzikas skolā, pēc tam to studējusi, tad papildinājusies Somijā pie kanteres meistariem. Nupat no 700 pasaules mūzikiem Laima Jansone iekļuvusi *World Music Exchange* 30 izlasīto pulkā, turklāt izcēlēsies kā viena no pēdējiem piecpadsmit! To visu paspējusi savos 24 gados ar skaisto, trauslo ārieni! Šā vakara programmai dots nosaukums "Sidrabs", un kokles skaņas piebera mūsu aulu kā smalki sidraba šķindieni! Pat vismazākie klausītāji atvērtu

pulks, - bija gan tālbraucēji no Kēnelē, Bonnas, Brēmenes, gan arī daudz, daudz vietējo. Un tad vēl bija dejotāji lejā bērnudārza telpā, kuŗi pīna bizes, Silvijas Lazdiņas režijā sprauda saktīgas un vēl pat mēģināja pēdējos solus!

Un tad mazā pārtraukumā - jāapēd 50 kg kāpostu un milzu kalni ar desījām! (Palika gan drusku pāri!) Daudz bija to vārītāju Andrejs Lazdiņš, Dace Brauke, Aija Ebdene. Jāizdzēr litri kafijas ar pašceptām kūkām, klingeri (Rita Kizildağ), pīrāgiem (Sanita Zariņa)... Galdi glīti saklāti - galvenokārt mūsu LCM *Erasmus* studenšu darbs - Agnese Krontāle, Krista Puriņa un Anna Leščinska. Pavismā jau nās palidzes Sabīne Bāliņa un Justine Dundara pēc dejošanas mazgāja un nesa trauku kalnus!

Ēšanas laikā krēslus nobīdīja malā, un radās vieta tautasdeju ansamblim! Šī bija pirmā reize, kad jaunie minstieši uzstājās mums. Mēģina jau kopš maija un tā kārtīgi - divas reizes nedēļā Maija Ozola un Inese *El Tawil* trenē šos nu jau 15 dejotājus! Bija tiešām loti labi - tautastēri šūti Latvija (*Made in Latvia*- kā Piecišu fīfigāja dziesmā). Tēri pirksti ar LKV 1200 eiro palidžību, bet apmēram tikpat ieguldījuši paši dalibnieki. Tēri tieši pirms uzstāšanās „ieradās“ Minsterē. Dejotāju staltā stāja un enerģija raisīja lepnumu viņiem pašiem un mums visiem. Cik labi, ka ir radies tāds ansamblis!

Dejotāju atelpas brīžos kopā ar tautu dziedāja nupat, nupat „uzsācies“ korītis - četras reizes esam tikušies, dziedājām Latvija pazīstamas dziesmas. Te milzu paldies jāsaka skolotājai Inguna Bērziņai, kas Ikšķile izdomājusi, ka te, Minsterē, nu patiesām vajag kori! Ciemojoties pie brāla, viņa atlicina laiku arī mūs LCM. Ar tīmekli un *skype* Guna „uztrene“ mūsu vietējo koru vadišanas iesācēju un kļaverspēlētāju Ilzi Erniņu, kurai paliek grūtais ikdiens koru stumdišanas darbs. Bet arī tas ir kaut kas tāds, kā Minsterē ilgi nav bijis, - pašu korītis!

Svinēšana turpinājās rāmā ga-

Egils Levits

muti klausījās un skatījās, ko iespējams, ar abām rokām rausot stīgas, izstrinkšķināt vai, ar plaukstu dauzot kokli, dobjī izklakšķināt, vai kā, maigi glāstot koklīti, izvilināt dziedošo un mīli meditātīvo. Katrā ziņā zāle bija klusa un kā noburta visas 50 minūtes!

Klāt bijām turpat 200 personas - LCM ilgi neredzēti kupls

rā - dziedāja, runājās, padējoja, un, pašiem par brīnumu, vakars jau bija pārvērties rītā! Cits pēc citā ļengans kļuva sīkais pēc sīkā, jo, ja nedejoja „īstie“ tautas dejotāji, bet skanēja tikai dziesmas, tad acumirkli grīda bija pilna ar divdesmit trīsdesmit bērniem, kas griezās un dejoja „savā meldījā“! Sevišķi izturīga tauta bija tie, kas jau no rita, pirms akta, kopā ar Viktoru Kanguru bija spēlējuši volejbolu tuvajā Upenbergā zālē, - tādi arī bija pāri trīsdesmit.

Tā ka LCM ēka katrā ziņā ir tāda mūsu sēta, mūsu mājas, jā, pat mūsu mazā valsts, katrā ziņā tās atspulgs. Te pulcējas un labi jūtas daudzi, kuŗus varbūt interesē drusku kas cits, bet, ja par vidu kādreiz ir licies, ka „te nu nekas nenotiek“ un „mums nu ir gals un beigas“, - tad tagad nu gan tā vairs nav. To labi varēja

Zuze K Krēslīna Sila

Laima Jansone

JAUKA 18. NOVEMBRA SVINĒŠANA HAMBURGĀ

Šogad svinējām sarīkojumu centrā *Kulturschloss Wandsbek*.

Svētku viesus sagaidīja jau glāzēs ielietais šampanietis, kas, rokā turēts un sikiem malkiem baudīts, veicināja svētku viesu savstarpējo iepazīšanos. Drīz vien sākās svētku akts.

Pēc Latviešu biedrības Hamburgā priekssēža Andra Zemiša apsveikumiem koris *Balticoro* diriģenta Ginta Rāceņa vadībā sniedza patīkamu svētku noskaņu radītāju latviešu dziesmu atskaņojumu. Vairākums *Balticoro* dziedātāju ir latvieši, bet korī dzied arī lietuvieši un vācieši.

Koris *Balticoro*

Latvijas Republikas Goda konsole Sabīne Zommerkampa-Homane uzrunā informēja par savām plašajām Latvijai veltītājām - pārsvārā kultūras aktivitātēm. Klausītājus pārsteidza ziņa, ka decembrī vien Hamburgā un tās apkārtnē ir paredzēts 41 latviešu sniegt koncerts. Sveicināns no brāļu tautas mums nesa Lietuviešu kopības Hamburgā „pirmininke“ (lietuv.: priekssēde) Nomeda Heidenreicha.

Sarīkojuma centrālā daļa bija svētku runa. To teica Maija Berga, kas tikai kopš maija puspogoda strādā un dzīvo Hamburgā. Viņas emocionāli aizkustinošā runa pauða vērojumu, ka latvietība un apziņa par piederību pie valsts, cilvēkam atrodoties ārzemēs, klūst jo nozīmīgāka. To izjūt citādi nekā Latvijā. Svētku akta nobeiguma daļā Andris Eglājs dziedāja gan paša, gan citu komponistu dziesmas gitaras pavadijumā.

Un, kā jau svētkos, pēcāk baujām kāpostus, rasolu un kiploku grauzdiņus pie Latvijas alus un vēl daudz ko citu. Pēc tam sākās dejas pie latviskas un laikmetīgas mūzikas, un viss beidzās stipri pēc pusnakts. Kopā bijām apsimt svinētāju šajā pelēkajā, bet neparatisti siltajā novembra naktī.

AZ

LAIKU UN VIETU MIJĀS

Pie Tiesu pils fasādes - goda plāksni Napoleonam! VĒROJUMI UN PĀRDOMAS

Kādā veidā Rīgas krievvalodīgā avīze Čas svīnēja Latvijas Republikas 93. gadsākātu? Ar atgādinājumu, ka "18. novembrī likteni notikumi norisinājās ne tikai 1918. gadā. Tā, piemēram, taisni pirms 300 gadiem Rīgā pirmoreiz ieradās imperātors Pēteris Lielais. Magistrāts sagaidīja viņu tālu ārpus pilsētas robežām, kaut gan toreiz par pilsētas galvu vēl nedienēja Nils Ušakovs."

Čas pasniedz šo atgādinājumu anonimi, redakcijas vārdā. Cik daudz tajā tverts!

Sarmīte Ēlerite portālā www.delfi.lv veltījusi tam pašam Nilam Ušakovam trāpigu apcerējumu: *Kaķi, okupācija un latviešu valoda.* Pie reizes bijusi kultūras ministre pieskaņas Ušakova lēmumam "atjaunot reakcionārās Krievu impērijas varenības zīmi - Uzvaras kolonu (...). Rīgā nav vajadzīgs pievineklis kādai no reakcionārās Krievijas uzvarām kaŗā. Tad jau

pieminekli drīzāk būtu pelnījis Napoleons, kurš iekārotajās zemes ieviesa progresīvas pārmaiņas, cita starpā atcēla dzimtbūšanu, inkvizīciju, kur tā Dienvid-eiropā vēl pastāvēja, spīdzināšanu kā lidzekli kriminālprocesā un iedibināja Napoleona kodeksu, kas likts pamatā modernajiem Eiropas valstu civilikumiem, arī Latvija šobrid spēkā esošajam 1937. gadā pienemtajam Civillikumam."

Lieliski teikts! Un ne jau gluži pa jokam uzdrošinos ierosināt: Rīgā pie Tiesu pils fasādes piestiprināt plāksni par godu Napoleonam, jo *Code Napoléon* patiesām likts eiropiskās tiesvedības pamatā. Tā būtu pienācīga atbilde Ušakova, Guščina, Altuchova nodomam nākamgad Rīgā ar cieņu, bijību, pat sajūsmu pieminēt 200. gadsākātu kopš Krievijas uzvaras pār Napoleonu 1812. gada *Tēvijas kaŗā*.

Kāds gan Vidzemes, Kurzemes, Latgales latviešiem bija labums no tā, ka Napoleons cieta sakāvi Krievijas sniegos un cars Aleksandrs I kā uzvarētājs 1814. gadā

iejāja Parīzē? Vines kongress 1815. gadā nostiprināja visdrūmākās reakcijas triumfu Eiropā, un t. s. Svētā alianse Krievijas vadībā apslāpēja brives alkas visā kontinentā.

Tātad - goda plāksni Napoleonam pie Rīgas Tiesu pils fasādes. Un nav ko nolikt ziedus Barklaja de Tolli pieminekļa pakājē pie Esplanādes - priekš kam?

Varšavā nupat atklāts piemineklis bijušajam ASV prezidentam Ronaldam Reiganam, kas Polijā tiek godāts par viņa ieguldījumu Dzelzs priekškara sabrukumā. Un Rīgā? Kad beidzot Latvijas galvaspilsētā tiks uzstiepts piemineklis Konstantīnam Čakstem, kad ieraudzīsim pieminekli Gunāram Astram? Lai nu Pēteris Pirmais paliek rūsam aiz Gomberga autostāvvietas žoga

Liellikvieu šovinisms, kas šoruden tiek pausts t.s. parakstu vākšanas ietvaros, ir baiss un biedigs: attiecīgie plakāti, kas gredzno avīzes *Vesti Segodnya* un *Čas*, ļoti atgādina Staļina un Hitlera laiku aģitpropa paraugus, kas redzami

Edvīna Šnores filmā *Padomju stāsts*: uz sarkana fona, matiem vēja plivojot, jaunietis, lūpas spītīgi sakniebis, tur asinssārtu karogu ar saukli - *Krievu valodai valsts statusu!* Un gaišmataina slavu meitene, drūmi raudzīdamās lasītājā, izstiep prasīgu roku, vaicājot: *Vai es parakstījies par krievu valodu?* Pēc piedurknes spriežot, viņa tērpusies ādas jakā - plintniece, vai?

Noskurnājdos un meklēju kādu gaismas starīnu starp tumšajiem naida padobešiem - un ieraudzīju! Nezin kā man pagājis secen (vecumā aizmāršiba?), ka uzņēmēja Valerija Belokoņa apgāds *Herogiste Media* jau pērnā gada aprīli sākusi laist klajā ikmēneša žurnālu *krievu valodā Otkryty Gorod* (Atvērtā pilsēta) 10 000 eksemplāru metienā, kas domāts lasītājiem Latvijā, Lietuvā un Igaunijā. Galvenā redaktore un tās vietnieks - Tatjana Fasta un Vladimirs Viņmans bija spiesti aiziet no avīzes *Telegraf* redakcijas, kad šis laikraksts mainīja īpašniekus.

Otkryty Gorod nešķelē Kremļa zvaigžņu virzienā un ir brīvs

no naida. Jaunākais - novembra numurs sākas ar rubriku *Pilsētai un cilvēkiem*. Savā kārtējā ievadrakstā Tatjana Fasta mierigā tonī aplūko trausmainos pēdējo nedēļu notikumus Latvijā. Galvenais - ne kripatīnas naida! Konstatējot, ka etniskā spriedze aug, Tatjana Fasta nobeigumā raksta: "Bet zināt, kas mierina? Ka liela daļa latviešu elektorāta izprot nepieciešamību - laist krievus piedalīties varā. Par to liecina gan prese, gan aptaujas, Te pratītos līderis, kurš atradīs sevī drosmi to pārbaudit."

Katrā vārds rūpīgi izsvērts. Neviens nevarēs piesieties. Nemot vērā sakarsēto gaisotni, tas ir ļoti svarīgi.

Rubrika *Ideju fabrika*. Kas šajā žurnālā analizē notikumus Eiropā, Krievijā, pasaule? Dmitrijs Bikovs - pazīstams rakstnieks un publicists, demokrats, katēgorisks Putina režima kritiķis un pretiniems.

Vārdu sakot, paldies Valerijam Belokoņam!

Franks Gordons

NEDĒĻA AMERIKĀ

Šogad man bija gods ierasties dzīmtajā pilsētā Čikāgā un piedālīties 18. novembrī svīnībās. Mans uzdevums bija teikt galveno svētku runu, un, tā kā zāle bija stāvgrūdām pilna un vairāki cilvēki pēcāk teica, ka nav varējuši sadzīdēt un saprast visu, kas man bija sakāms, šonedēļ komentāru veltiņu savas runas tematam. Varu piebilst, ka sarīkojumu apmeklēja apmēram 300 cilvēku, un man stāstīja, ka tik daudz ļaužu vienkopus sen neesot redzēts. Vai tas bija manis dēļ vai tāpēc, ka sarīkojumā uzstājās leģendārie Čikāgas Pieciši, to nemāku teikt, bet prieks par lielo apmeklētāju skaitu bija tik un tā.

Runu sāku ar atgādinājumu, ka pats esmu Čikāgas puika. Mana bērniņa - īsti latviska bērniņa ar skautiem, sestdienas un vasaras skolu, tautasdejām, vasaras svētkiem un visu pārējo, kas pienācās latviešu bērnam. Amerikāņu skolā ierados, ne vārda neprazdams angļu valodā, un skolotājai par to bija lielas šausmas, jo viņas priekšā stāvēja bērns, kurš ne vien neprata angļu valodu, bet prata valodu, par kurū viņa, visticamāk, nekad nebija dzirdējusi. Skolotāja mamma nostrostēja - bērns esot amerikānis, un tāpēc ar viņu jārunā angļu valodā, bet mājās mēs tik un tā joprojām runājam latviešu valodā, un par to esmu pateicīgs vēl šobaltdien, jo bez valodas, protams, es Latvijā nevarētu darīt visu to, ko daru, tostarp rakstīt komentārus *Laikam* un *Brīvajai Latvijai*.

Tālāk runā es pastāstīju par

dažām problēmām, kas patlaban māc Latvijas Republiku, – nepieciešamība turpināt valsts budžeta „konsolidāciju”, kā arī parakstu vākšana par to, lai krievu valoda Latvijā kļūtu par oficiālu valodu. Īpaši par šo valodas tematu čikāgieši runāja nākamajā dienā, kad atsevišķi tikos ar tiem, kuriem bija interese par Latvijas sabiedriski politiskiem notikumiem. Teicu, ka tautas nobalsošana par šo jautājumu nekādā ziņā nebūs veiksmīga, ja arī tā tiks rīkota, jo nav iespējams, ka vairākums Latvijas pavalstnieku balsotu par krievu valodu valsts valodas statusā, taču rūpes Amerikas latviešiem tas radīja tik un tā.

Galvenās jomas, par kurām es vēlējos runāt, bija divas. Pirmkārt, atgādināju publikai, cik ļoti pateicīgi latvieši var būt par savas valsts neatkarību un iespēju dzīvot valstī, kur latviešu valoda „dzīvot, mīlēt, strādāt, draudzēties, dziedāt un dejot”. Atgādināju, ka esam NATO un Eiropas Savienības dalīvalsts un ka decembrī pienāks brīdis, kad atjaunotā Latvijas Republika būs bijusi neatkarīgāka ilgāk nekā pirmskāra laikā, vismaz ja to mērī no 1990. gada 4. maija, kad toreizējā Augstākā padome apstiprināja suverēnitātes deklarāciju. Runāju par to, ka emigrācijas latviešu sabiedrība pēc pānīkuma pagājušā gadsimta 90. gadu sākumā atkal ir sākusi rošīties. Latviešu skolās un skoliņās audzēkņu skaits pakāpeniski pieaug, latviešu organizācijas ir gana aktīvas, ir arī lieliskā Amerikas latviešu apvienības programma „Sveika, Latvija!”, kura katra gadu lauj daudziem latviešu pusaudžiem apmeklēt savu tēvzemi, nereti – pirmo reizi. At-

gādināju, ka latviešu valoda to mērā nav zūdoša valoda, piebilstot, ka tiem, kuri vaimānā par valodas likteni, derētu palūkoties uz lībiešiem, kuļu valodu prot vairs tikai pāris ddesmitu cilvēku un ne vairāk. Runu beižu ar vārdiem: „Visi kopā esam latviešu tauta, un vai tas nav viens brīnums, ka esam pārdzīvojuši visu to, ko liktenis ir metis mūsu virzienā? Paldies, latvieši! No visas sirds paldies!”

Viss teiktais tomēr saistām arī ar otru galveno tematu, par kurū tovokar nācās runāt, proti, – cik liela ir iespēja, ka latviešu sabiedrība ārpus mūsu valsts būs tikpat naska un aktīva pēc septiņiem gadiem, kad valsts svinēs savu simtgadi, nemaz nerunājot par ilgāku laika posmu pēc tam. Jo latviešu valodas kvalitāte no paaudzes uz paaudzi samazinās. Protams, ne visiem, jo ir bērni, kas aug apzinīgās latviešu ģimenes, bet situācija tik un tā ir nepielūdzama, vienalga, vai runa ir par kādreizējiem Otrā pasaules kara laika emigrantiem vai arī par tiem, kuri Latviju pametuši kopš 2004. gada, kad mūsu valsts iestājās Eiropas Savienībā ar tās nosacīti brīvo darba un izglītības tirgu. Visos gadījumos bērni aug valstīs, kuļās latviešu valoda tiek izmantota vienīgi mājās un latviešu organizācijās un sārīkojumos. Amerikas Savienītās Valstis, Lielbritanija, Vācija, Francija – tās visas ir lielvalstis, kur kultūra sit ļoti augstu vilni.

Varam lielisko animācijas studijas „Rīja” produkciju piedāvāt latviešu bērniem ārzemēs, bet kas notiks, kad tai blakus noliks filmu par Hariju Poteru vai briesmoni Šreku? Visticamāk, bērns izvēlēsies Poteru vai Šreku,

jo, lai arī „Rīja” rada bezgala skaistas filmas, ārvalstu filmas ir aktivākas un daudzos gadījumos pievilcīgākas. Piedevām amerikānu, britu vai franču skolās mācības notiek attiecīgās valsts valodā, un pietiekami daudz bērnu to uzkata par galveno valodu saziņai un visam pārējam. Tas nebūt nav nekas jauns. Kad pats mācījos Gaŗezera vasaras vidusskolā, viena no atzīmēm bija par latviešu valodas lietošanu ārpus mācību stundām, jo skolas vadība labi apzinājās, ka bērni labprāt savstarpēji sazinās angļu valodā. Es biju pirmās paaudzes Amerikas latvietis, un mūsmājās par runāšanu latviešu valodā nebija nekādu jautājumu. Taču nu jau aug otra un trešā paaudze, un katrā no tām valodas jautājums top sarežģītāks – ne vien tāpēc, ka angļu valodu bērni dzird daudz vairāk nekā latviešu valodu, bet arī tāpēc, ka valodas kvalitāte klibo ne tikai bērniem, bet arī skolotājiem un audzinātājiem.

Manuprāt – un tā es arī teicu savā runā – tas nozīmē, ka latviešu sestdienas, svētdienas un vasaras skolām ir jāmaina mācību programma un jātop par intensīvām valodas mācīšanas iestādēm. Jo bērns, kam latviešu valodas prasme ir, tā teikt, ar Dievu uz pusēm, maz ko sapratīs, ja viņam latviešu valodu, bet arī tāpēc, ka valodas kvalitāte klibo ne tikai bērniem, bet arī skolotājiem un audzinātājiem.

Ārvalstu latviešu Latvijā īpaši daudz nav, taču pietiekami daudzi no tiem, kuri te dzīvo, sabiedrībai ir kalpojuši godam. Varam padomāt kaut vai par bijušo Valsts prezidenti Vairu Vīķi-Freibergu, par Saeimas deputātiem Ojāru Kalniņu, Krišjāni Kariņu, Inesi Birznieci, Aristīdu Lambergu, Olģertu Pavlovski. Ja kāds latvietis, kas patlaban ir pusaudzis, domā par politisku karjēru mūsu valstī, tad jājautā, vai viņam ir nepieciešamā valodas prasme. Un tāpēc visiem latvieti saku: arī tu esi atbildīgs, lai nodrošinātu, ka gados jauni latvieši ir latvieši un Latvijai ir vajadzīgs katrs tās bērns. Par to, ka emigrācijas sabiedrība ir rosga un aktīva, varam tikai priešāties, bet ar katru paaudzi latviešiem valodas zināšanas, visticamāk, samazināsies, un līdz ar to iespēja, ka jaunieši kādreiz ieraidīsies Latvijā un kļūs par valsts sabiedrības sastādāju, kļūst mazāk ticama. Tas nu ir kaut kas tāds, par ko jādomā visiem latviešiem.

Ārvalstu latviešu Latvijā īpaši daudz nav, taču pietiekami daudzi no tiem, kuri te dzīvo, sabiedrībai ir kalpojuši godam. Varam padomāt kaut vai par bijušo Valsts prezidenti Vairu Vīķi-Freibergu, par Saeimas deputātiem Ojāru Kalniņu, Krišjāni Kariņu, Inesi Birznieci, Aristīdu Lambergu, Olģertu Pavlovski. Ja kāds latvietis, kas patlaban ir pusaudzis, domā par politisku karjēru mūsu valstī, tad jājautā, vai viņam ir nepieciešamā valodas prasme. Un tāpēc visiem latvieti saku: arī tu esi atbildīgs, lai nodrošinātu, ka gados jauni latvieši ir latvieši un Latvijai ir vajadzīgs katrs tās bērns. Par to, ka emigrācijas sabiedrība ir rosga un aktīva, varam tikai priešāties, bet ar katru paaudzi latviešiem valodas zināšanas, visticamāk, samazināsies, un līdz ar to iespēja, ka jaunieši kādreiz ieraidīsies Latvijā un kļūs par valsts sabiedrības sastādāju, kļūst mazāk ticama. Tas nu ir kaut kas tāds, par ko jādomā visiem latviešiem.

Kārlis Streips

Vai beidzot kāds mūs saskaitījis? Pa īstam un ticami

Ar matēmatikas zinātņu doktoru, profesoru Michailu Hazanu tikās Ligita Kovtuna

Michails Hazans ir Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātes profesors, Bonnas Darba tirgus pētījumu institūta asociētais pētnieks, starptautiski atzīts eksperts arī migrācijas un izglītības ekonomikas jautajumos, daudzu ziņātnisku publikāciju autors. Šajā gadā saņēmis Latvijas Ekonomistu apvienības augsta prestiža Spidolas balvu – par sabiedrībai svarīgiem pētījumiem ekonomikas jomā. Konkrēti – prof. Hazans ar Latvijā līdz šim neizmantotām metodēm aprēķinājis pēdējā gadu desmitā emigrējošo iedzīvotāju skaitu un struktūru, kā arī iezīmējis prognozes. Un – šie pētījumi ievērojami atšķiras no oficiālās statistikas, turklāt ir ekspertu pieņemti un neapšaubīti. Ar tiem rēķinās, tos nēm vērā, tos pieprasījusi arī L.R. Finanču, Labklājības un Kultūras ministrija, LR Saeimas komisijas, SVF misija Latvijā, Eiropas Latviešu apvienība, ar tiem operē Ārlietu ministrija... Nākas secināt – profesors izrakstījis „nabādzības apliecību” LR Valsts Statistikas pārvaldei?! Pats M. Hazans gan šo manu drastisko frazi ignorē, tāpat kā jautājumu – vai jūtāties „pamodies slavens”. Kā dažkārt izglītots un intēģents cilvēks, viņš ir pat mazliet kautrīgs un labprātāk runā par sava pētījuma rezultātiem, skaitļiem un prognozēm. Profesors Hazans tiešām ir *virsonē* – esmu kāda devītā žurnāliste nedaudz vairāk kā nedēļas laikā, kas vēlas profesoru intervēt, pirms manis viņu intervējuši arī ļaudis no *The Wall Street Journal* un *Financial Times*.

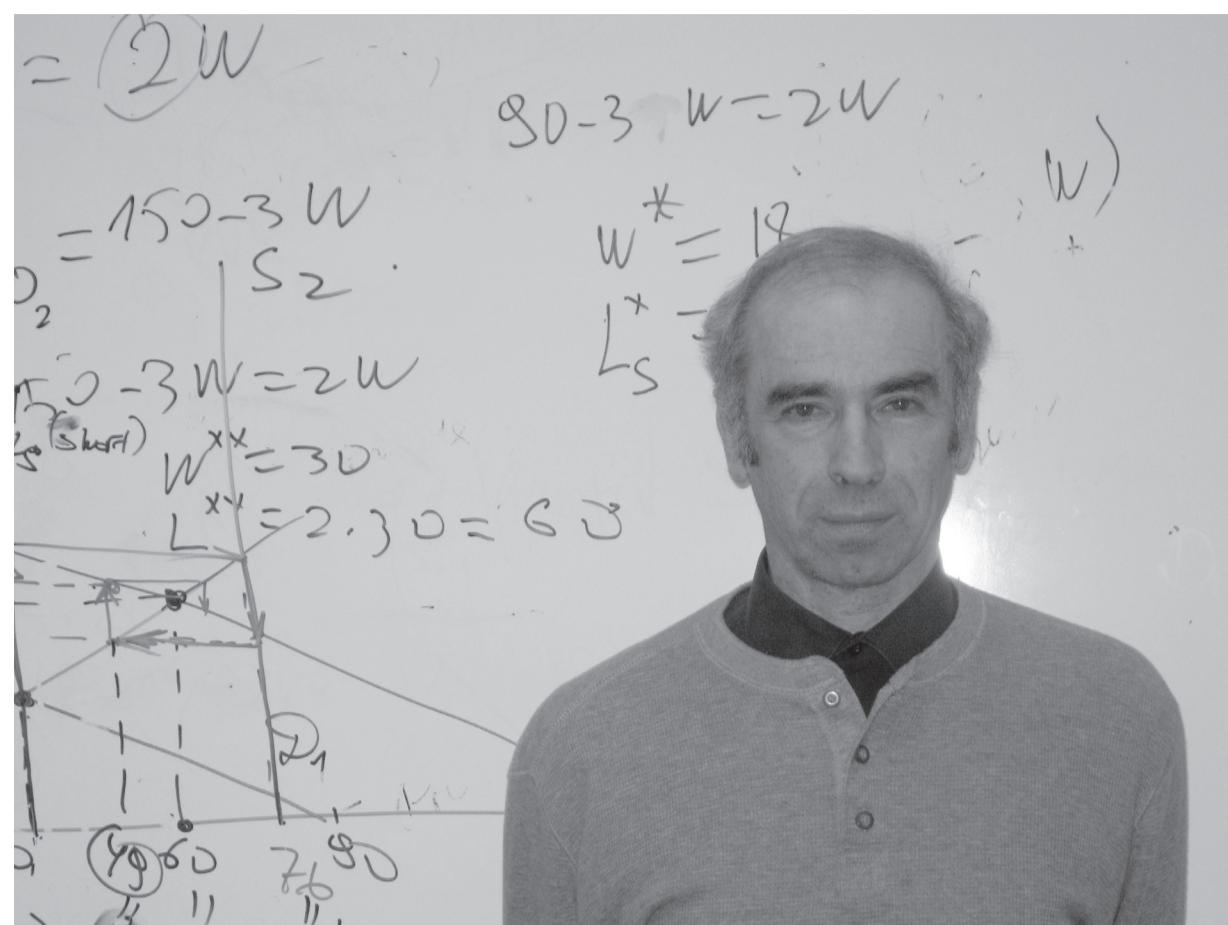
Trimdas latvieši, īpaši Austrālijā, noteikti atcerēsies tautsaimnieka un vēsturnieka Edgara Dunsdorfa savulaik, pēc man zināmiem nostāstiem, aizvadītā gadsimta 40.–50. gadu mijā veikto līdzīgo darbu – viņš izdarīja to, ko nevarēja Austrālijas valdība, – saskaitīja latviešu emigrantus. Esot sanācis 27 000. Protams, saņēmis kritiku un aizrādījumus – par izmantotajām metodēm utt. Jautāju prof. Hazanam – kāda bijusi viņa metode, kādus innovatīvus panēmienus zinātnieks izmantojis? Uz jautājumu – cik līdzstrādnieku bijis viņa darba grupā, profesors gluži mulsi atbild: – „Es viens pats.” Interesanti, cik darbinieku strādā LR Statistikas pārvaldes vieņā – Demografijas departamentā?

Tātad – par metodēm.

M. Hazans. Īstenībā nekā īpaši innovatīva šai darbā nebija. Izmantoju galvenokārt publiski pieejamus datus – no Eurostat, OECD, atsevišķu valstu (dalēji arī Latvijas) statistikas. Katrā valstī tā ir atšķirīga, taču, nebūjis manas deviņu gadu ilgās pieredzes darbā ar migrācijas datiem, būtu grūti. Statistikas pārvaldei tas būtu vieglāk izdarāms, jo tai ir iespēja oficiāli pasūtināt zinas no partnerinstitūcijām citās valstis, arī tādās, kuŗas neparādās to mājaslapās. Mani pētījuma dati ir pieejami LU mājaslapā, te ir arī video fails ar visiem paskaidrojumiem, avoti, – katrs, kas

lieto tīmekli, var iepazīties. Galvenie rezultāti ir publicēti arī LU Akadēmiskā apgāda izdotajā grāmatā *Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2010./2011. Nacionālā identitāte, mobilitāte un rīcībspēja*.

Protams, pētījumā nēmta vērā Latvijas specifika. Ārvalstu statistikā parasti var atrast to valstu iedzīvotāju – Latvijas pilsoņu skaitu pēc gadiem, bet tur, vistīcamāk, nav iekļauti bijušie Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji ar ne-pilsoņu vai citu valstu pasēm. Citeiz ir pieejams Latvijā dzimušo konkrētas valsts iedzīvotāju skaits, bet arī tas nedod pilnu ainu, jo diezgan liels procents emigrantu vidū ir to, kas iebraukuši Latvijā pag. gs. 70.–80. gados. Tas pats attiecas arī uz datiem par migrācijas plūsmām no Latvijas un atpakaļ. Turklāt ziņas no emigrācijas valstīm var nebūt precīzas. Piemēram, Lielbritanijā vispār nav iedzīvotāju reģistra, līdz ar to ārvalstu (tostarp Latvijas) izcelmes iedzīvotāju skaitu tur novērtē no izlases veida darbaspēka apsekojuma datiem. Tā kā Latvijas valstspiederīgo ipatsvars šai valstī ir nenozīmīgs, šie novērtējumi ir krietni par zemu. Tāpēc neto aizplūdi no Latvijas uz Lielbritaniju (kā arī uz Īriju) biju novērtējis, izmantojot datus par sociālās apdrošināšanas numuru piešķiršanu, tos kombinējot ar citos avotos novērtēto iebraukuso/aizbraukuso proporciju. Saprotams,

Starpība gandrīz sešas reizes! Kāds, pēc jūsu datiem, īsti ir Latvijas iedzīvotāju skaits?

Uz 2012. gada sākumu būs ne vairāk kā 2 miljoni 15 tūkstoši – salīdzinājumā ar 2,2 miljoniem, pēc Statistikas pārvaldes. Tātad – gandrīz par 200 000 iedzīvotājiem mazāk. Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits Latvijā faktiski ir par 111 tūkstošiem mazāks,

Pēc šā gada sākuma datiem, Latvijā kopš 2000. gada ir atgriezušies 130 tūkstoši cilvēku „ar darba pieredzi ārzemēs”. Lielākā daļa atgriezusies pēdējos divos gados šī tendence ir samazinājusies. Par turpmākajiem atgriešanās plāniem (tuvākajā laikā) runā tikai 8% izbraucejū; ilgākā perspektīvā (5 gadu laikā) šādu iespēju pieļauj 20%, bet droši rēķināties ar viņiem diez vai var.

Bet situācija taču ir drāmatiska!

Jā gan. Pēc kādiem 20 gadiem būsim kārtējā „demografiskajā bedrē”, ko būs grūti aizpildīt. Šobrīd Latviju pamet vairāk cilvēku nekā pirms krizes, jau trešo gadu pēc kārtas Latvija zaudē

40 tūkstošus iedzīvotāju gadā. Jāpiebilst, ka izbraukšanas galvenie iemesli šobrīd nav ekonomiskie, – cilvēki aizbrauc galvenokārt salauzto cerību pēc, nerēdzot perspektīvu. Un lielā skaitā tie ir jauni cilvēki ar labu izglītību.

M. Hazans: "Pēc kādiem 20 gadiem būsim kārtējā „demografiskajā bedrē”, ko būs grūti aizpildīt. Šobrīd Latviju pamet vairāk cilvēku nekā pirms krizes, jau trešo gadu pēc kārtas Latvija zaudē 40 tūkstošus iedzīvotāju gadā. Jāpiebilst, ka izbraukšanas galvenie iemesli šobrīd nav ekonomiskie, – cilvēki aizbrauc galvenokārt salauzto cerību pēc, nerēdzot perspektīvu. Un lielā skaitā tie ir jauni cilvēki ar labu izglītību."

jāņem vērā arī tas, ka ārzemēs mit arī nekur nereģistrētie (tostarp nelegāli nodarbinātie) Latvijas valstspiederīgie. Aplēses, kas iegūtas, to visu nēmot vērā, galu galā ir šādas.

Visvairāk Latvijas iedzīvotāju izbraukuši uz Lielbritaniju – laikā no 2000. līdz 2010. gadam 76–87 tūkstoši; uz Īriju – 28–34 tūkstoši, uz Ziemeļvalstīm, galvenokārt uz Norvēģiju, – 11–13 tūkstoši. Uz pārējām Eiropas ekonomiskās zonas valstīm – 21–24 tūkstoši, uz ASV, Kanadu, Austrāliju u. c. – 14–18 tūkstoši, uz citām valstīm, tostarp Krieviju, – 19–24 tūkstoši. Kopīgie Latvijas „zaudējumi” sasniedz 200 000. Salīdzinājumam – pēc Statistikas pārvaldes datiem – 33 000!

nekā liecina oficiāla statistika, nodarbināto skaits – par 94 tūkstošiem.

Liek iebilst, ka valsts plāno savu ekonomiku, budžetu, IKP u. c., pamatojoties uz oficiālo statistiku...

Kādas ir prognozes?

2011. gada sākumā tika veikta aptauja, pēc kurās rezultātiem: runājot par emigrācijas plāniem, 9% iedzīvotāju ekonomiski aktīvā vecumā, t. i., no 18 līdz 65 gadiem, atbildēja, ka plāno izbraukt tuvākajā laikā, 17% – pieļauj iespēju, ka izbrauks. Tātad, ja pieņemam, ka aizbrauks apmēram puse no pirmās grupas un apmēram viena piektādaļa no otrs, valsts zaudēs vēl 100 000 iedzīvotāju.

Un cik atgriezīsies?

Nule esmu pabeidzis savu nodalju grāmatai par emigrāciju ES valstis krizes laikos... Šajos gados Igaunijā izbraucejū skaits palielinājās par 30% – 40%, Latvija – 2,5 reizes. Ekonomiskā situācija Igaunijā tiešām nebija tik skarba kā Latvijā, arī budžeta konsolidācija nebija tik intensīva. Bezdarbs Igaunijā – 15,5% 2009. gadā salīdzinājumā ar 20% tai pašā laikā Latvijā. Arī uzticība valdībai un apmierinātība ar izglītības un veselības aprūpes sistēmām tur nav tik zemā līmenī kā pie mums. Skaitlī runā savu valodu.

Gluži privāti – neesmu laimīgs arī par „etnisko vilnošanos” Latvijā. Jau sen vajadzēja jau būt īstenotai saprātīgai integrācijas politikai. Par to pērn bija iznācis pētījums „Integrācijas audits”, ko veicām kopā ar Nilu Muižnieku, Brigitu Zepu, Juri Rozenthalu un citām autoritātēm. Diemžēl jaunajā integrācijas koncepcijā

mūsu ieteikumi nav nēmti vērā. Pēc ārkārtas vēlēšanām bijām nonākuši kārtējās krustcelēs, un nešķita, ka esam izvēlējušies pareizo ceļu...

Un gluži privāti – kā jūs, būdams ebreju ģimenes atvase, dzimis Latvijā, te jūtāties? Jums ir lieliska latviešu valoda!

Man nekad nav bijis problēmu ar latviešu valodu; gan ar kollēgām universitātē, gan ar tenisa partneriem, vienmēr, arī pirms

1990. gada, esmu sarunājies latviski! Mani vecāki perfekti runāja latviski (tēvs runā arī vāciski un, kaut ne tik labā līmenī, pats bija apguvis arī angļu valodu; viņam nesen palika 101 gads). Mācījos no mammaς sarunām ar „saimniecēm” Matīsa (tagad Vidzemēs) tīrgū, kur gājām ie-pirkties, kā arī no tēva grāmatsējēja sarunām ar klientiem, – zinātniekiem bija jāiesien disertācijas, filatelistiem – jāizgatavo albumi, Latvijas laiku grāmatu cienītāji gribēja tās restaurēt, citi nāca ar žurnāliem... Turklāt man arī skolā bija ļoti laba latviešu valodas skolotāja.

Vai pats esat strādājis ārzemēs?

Ironiski, bet, būdams migrācijas pētnieks, esmu ļoti maz „mētājies” pa pasauli. Mana vie-nīgā pamatdarbavietā ir Latvijas Universitātē, te arī pabeidzu aspirantūru, vienīgi doktorantu-trā trīs gadus pavadīju Sankt-peterburgā. Brīvlaiku vienmēr pavadu Latvijā. Pa laicīņam esmu stāžējies Vācijā, Francijā. Taču pētījumi man ir ne tikai par Latvijas, bet arī par Lietuvas, Igaunijas, Albānijas un Melnkalnes darba tīrgiem; šogad vienam Pasaules Bankas projektam esmu veicis salīdzinošu pētījumu par 30 Eiropas valstīm. Šodien nav fiziski jāceļo pa pasauli, lai strādātu starptautiskajā vidē.

Jautāšu tā – kam būtu jānotiek, lai jūs pieņemtu lēmumu atstāt Latviju?

(Pēc ilgākas pauzes.) Es ceru, ka Latvija nekas tāds nenotiks, lai es šo valsti atstātu.

Apzināt katru vietu, katru pauguru Latvijā...

Latviešu virsnieku apvienības un a/s Universālveikals Centrs rīkotās un Lāčplēša dienai veltītās svinīgās pusdienas

Rīgas Latviešu biedrības (RLB) nama *Ligo zālē* 13. novembrī notika svinīgas pusdienas, kas ir tradicionālās kopš 1997. gada, kad Latviešu virsnieku apvienībai (LVA) ar tās biedra atv. vln. Heinricha Roginska un valdes priekšsēža atv. vln. Tālivalža Bērziņa pūlēm izdevās noslēgt līgumu par ziedojujiem ar a/s Universālveikals „Centrs”, kas pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas 1991. gadā pārnēma savā valdījumā bij. Armijas ekonomiskā veikala (AEV) ēku, savulaik Latvijas armijas īpašumu, kurā kapitāla veidošanā ar iemaksām no savām algām piedalījās arī Latvijas armijas virsnieki.

Šogad svinīgajās pusdienās pulcējās LVA biedri ar dzīvesbiedrēm, kā arī Apvienības lūgtie viesi.

Pateicoties par ilgstošo sadarbību ar a/s Universālveikals „Centrs”, pēcpusdienu atklāja Heinrichs Roginskis. Turpmāko norisi vadīja LVA valdes priekšsēdis atv. kapt. Aleksejs Ozoliņš. Klātesošos svētīja un veiksmi turpmākajos darbos vēlēja NBS kapellāns Raimonds Krasinskis. Varenī un droši skaņēja Latvijas Valsts himna.

A. Ozoliņš lūdza ar klusuma bīdi godināt aizvadītajā laikā posmā kopš iepriekšējām Lāčplēša dienas svinīgajām pusdienām Aizsaules pulkos iesauktos

Apvienības virsniekus.

Artis Pabriks savā uzrunā uzsvēra kaļavīru paaudžu vienošības nozīmi, akcentējot savu iniciātīvu – Latvijas sabiedrībai atcerēties, pārdomāt un darīt zināmu Aizsardzības ministrijai katru vietu, katru pauguru Latvijā un citās zemēs, kur vēl atduzas kāds ar pienācīgu godu neapbedīts Brīvības cīņu vai abu Pasaules karu cīnītājs neatkarīgi no nacionālās piederības. Aizsardzības ministrs apbalvoja ar AM Goda rakstu Apvienības sadarbības partneri, SIA *Linstow Center Management* valdes priekšsēdi Frodi Gronvoldu un Apvienības biedru, atv. vln. Heinrichu Roginski.

NBS komandieris ģenerālmajors Raimonds Graube atzinīgi vērtēja Apvienības darbu un aicināja iesaistīt tās darbībā gados jaunos virsniekus, starptautisko misiju veterānum.

LVA valdes locekle atv. kapt. Sarma Line nolasīja NBS Apvienotā stāba priekšnieka, brig. gen. Anda Dilānu, Apvienības ārvalstu biedru atv. pulkvežleitnanta Ilmāra Damberga (ASV), atv. rez. brig. gen. Vilmāra Kukaiņa (ASV), atv. virsniekvietnieka Zigurda Lieljuļa (ASV) apsveikumus, kā arī nodeva sveicienus no klātneesošajiem četriem vēl dzīvajiem Latvijas Kaļaskolu beigušajiem virsniekim: atv. ltn. Jāņa Celmiņa

Svinīgās pusdienas RLB

(94, Latvija), atv. kapt. Teodora Liepas-Lindes (96, Anglija), atv. vln. Jāņa Bahmaņa (99, Anglija), atv. vln. Jāņa Radziņa (98, Austrālija), no atv. virsniekvietnieka Ernesta Bonaparta (84, Francija), no Apvienības biedriem Aivara Vucāna, Aivara Pētersona, Dzintara Polnas, Arta Tirzmaļa, Arnolda Dzirnes, Tālijas Kohas, Lidijs Ankravas-Vasiļevskas, Ausekļa Pļaviņa, Nikolaja Skujas, Valeriāna Supes, Rolanda Zemmera, Maijas Zālītes.

Interesanti uzstājās RLB priekšsēdis Guntis Gailītis, pastāstot gan par Rīgas Latviešu biedrības turpmāko darbību, gan par Rīgas Brāļu kapu atjaunošanas iecerēm.

Klātesošos ar izjustu dzejoli *Latvija* sveica aktrise Vera Grībača-Valtere.

Daugavas Vanagu Centrālās valdes pārstāvē Latvijā Solvita Sekste pateicās Artim Pabrikam par labi aizsakto un visu laiku sekmīgi turpināto ārpus Latvijas atduusošo kaļavīru pārvešanu mājās, kas pēc Daugavas Vanagu priekšnieka Juļa Augusta lūguma tika aizsakta vairāk nekā pirms diviem gadiem, kad A. Pabriks bija ārlietu ministrs. Solvita Sekste turpināja vairāku runātāju aizsakto domu par latviešu valodu, aicināja pašiem turēt godā un cienīt latviešu valodu, runāt tikai latviski gan saņīvē, gan ar plašsaziņas līdzek-

liem. Viņa arī atgādināja vairāk nekā pirms 60 gadiem Cēdelgemā DV dibinātāja plkv. Viļa Januma teiktos vārdus. „Vanags ir dzimis. Sprostā, bet brīvs. Darāmā būs daudz, un knābja cirtieni būs asi.” Svinīgus sveicienus nodeva Latvijas Nacionālo kaļavīru biedrības priekšsēdis Edgars Skreja. Latviešu Strēlnieku apvienības (LSA) priekšsēdis Jānis Baškers sveica Apvienību aizvadītajos 20 darba gados, apbalvojot LVA valdes priekšsēdi A. Ozoliņu ar LSA Goda zīmi.

Godāt valsts valodu, vienu no tautas identitātes balstiem, aicināja atv. flotiles admirālis Andrejs Mežmalis.

Strādāt Latvijai, turēt augstu virsnieka prestižu aicināja Latvijas Rezerves virsnieku asociācijas prezidente Benita Feldmane.

Sirsnīgus un gardus sveicienus no Madonas novada Ošupes pagasta Degumniekiem atveda skolotāja Edite Zaube un pagasta valdes vadītājs Aigars Šķēls, pārsteidzot visus ar milzīgu tortu un zemnieku sietu īstu sieru.

Kořdirigēnta Arvīda Platpera spēlētā akordeona pavadijumā droši un pārliecināti skanēja latviešu iemīlotas un tautas sirdi izlolotas dziesmas. Dziesmas un savstarpējās sarunas piepildīja *Ligo zāli* un ieliksmoja klātesošo sirdis, kā arī deva spēku turpmākam darbam.

Solvita Sekste

Dzīvīte, dzīvīte, šūpojos tevī...

Andrejam Zepam – 100

Vidusanglijas DVF „Straumēnu” muižā 17. novembrī uz sava mūža raibo gadsimtu atskatījās DVF Vulverhamptonas nodajās mūža biedrs Andrejs Zeps.

Jubilārs dzimis 1911. gadā lauk-saimnieku ģimenē Barkavas pagastā, bija ceturtais dēls. Māte teikusi, ka šis dēls būsot viņu „meita”.

Un Andrejs patiesām strādājis visus meitiesā darbus – slaucis govis, gatavojis ēdienu, rāvējis zemenes un ar zirgu vedis uz Madonas tirgu sīvēnus, ābolus, sviesu un citas preces. Iepirkšanās tuvējā veikalā radījusi vēlmi pie-augušam kļūt par „bodes zelli”.

Taču liktenis ievirzījās citās sliedēs. Pēc vītejās pamatskolas beigšanas Andrejs iestājās Jaun-jelgavas pilsētas komercskolā, bet vēlāk beidza Rīgas pilsētas Viļa Olava komercskolu. 1933. gadā iesauktais obligātajā kaļadienestā. Dienējis 7. Siguldas kājnieku pulkā Gulbenē. Pēc instruktori kuru beigšanas Alūksnē norīkots vadīt Cesvaines un Madonas ģimnāzijas militārās apmācības. 1935. gadā stājies Iekšlietu resora Rīgas prefektūras dienestā. 1938. gadā Andrejs iestājās Latvijas Universitātes Tautsaimniecības un tiesību zinību fakultātē, kur studēja līdztekus garajām mai-zes darba stundām. Uzņemts studentu korporācijā Ventonia.

Grūti aptvert, kā tik daudzu pienākumu pilnā dzīvē Andrejam Zepam ir atlicis laiks ģime-

nes dibināšanai. Taču 1936. gadā viņš salaulājās ar Elvīru Kārkliņu, kurās bizi viņš dažu labu reizi bija klasē raustījis. Un Elvīra 1940. gadā viņam dāvināja dēlu Māri.

Taču dzīves idille ilgi neturpinājās Kad padomju vara ielaizās mūsu mierīgajā mazajā dzimtēnē, Andreju kopā ar citiem Iekšlietu ministrijas darbiniekiem atlaida no darba. Studijas viņš pagaidām spēja turpināt ar tēva at-balstu. Pēc bolševiku padzišanas Andrejs sāka strādāt par grāmatvedi Juglas papīrfabrikā. Dažus mēnešus vēlāk, bijušo Iekšlietu ministrijas darbinieku aicināts, viņš pārgāja Latviesu pašpārvaldes Iekšlietu ģeneraldirekcijā par grāmatvedi. Šo iestādi 1944. gada augusta beigās evakuēja uz Kurzemē, no kurienes Andrejs ar ģimeni izbēga uz Vāciju.

Bēgla gaitu posms sākās Meklenburgā, pēcāk Mēsenes kazarmās Lībekā, kur šodienas jubilārs ievēlēts Lībekas Latviesu komitejā. Tur viņš sazināja ar nometņu komandantiem kārtoja bēglu un legionāru izvietošanu.

Sākoties pirmiem darba piedāvājumiem ārpus karja izpostītās Vācijas, Andrejs 1947. gada septembrī salīga uz divi gadiem lauksaimniecības nometnē Kentā, Anglija. Skumji bija uz nezināmu laiku šķirties no ģimenes, taču pēc nokalpotiem liguma gadiem Andrejs kopā ar ģimeni pārcēlās uz Vulverhamptonu. Tur

viņš atrada darbu tekstilindustrijā un mājvietu ģimenei. No 1959. gada līdz aiziešanai pensijā Andrejs Zeps bija noliktais pārzīņa vietnieks *Fag Bearing Co., Ltd.*

Par savu maizes darbu Andrejs daudz nestāsta, jo Anglijā pavadītos gados galvenokārt ar sirdi un dvēseli iesaistījies latviešu sabiedriskā dzīvē. Jau 1949. gadā viņš bija ierosinātājs un dibinātājs biedrs DVF Vulverhamptonas nodaļai, kurā daudzus gadus vairākus posmus nokalpojis dažādos amatos, gan būdams valdes priekšsēdis, gan sekretārs, biedrīzinis, mantzinis un revīzijas komisijas loceklis. Strādājis par skolotāju nodaļas latviešu skolā. 1958. gadā uzņēmies Latviesu nacionālās padomes Lielbritanijā pārstāvja Vulverhamptonā pie-nākumus. 1965. gadā nodaļas dibinātā Grāmatu klubā viņš izstrādāja attiecīgus noteikumus un apzināja 31 interesantu. Par savu veikumu apbalvots ar DVF un DV centrālās valdes Atzinības rakstu, 2000. gadā ar DV CV nozīmi zeltā.

Lai dzīve neklūtu gaļaicīga, Andrejs 1959. gadā dibināja nodaļas drāmas kopu, kurā viņa sieva Elvīra darbojās par režisori, bet pats viņš bija kopas vadītājs, izkārtojot 55 teātra izrādes un trīs dzējas uzvedumus, darot viņus vajadzīgos darbus, ari mašīn-rakstā pārrakstot katram aktierim ne tikai viņa lomu, bet visu lugu. Izrādes tika vestas uz latviešu centriem, sniegtas vairāku

Latviešu Dziesmu dienu programmu ietvaros un 1976. gadā Londonā kuplināja 3. globālās DV dienas.

Kur meklējama enerģija, ar kuļu vēl šodien jubilārs var atminēties savas gaŗās dzīves posmā un tik dzīvigi tajos pakavēties? Nav tālu jāmeklē, jo drīz vien nonākam pie viņa plašā dārza Vulverhamptonā. Visiem ir zināms, ka tie, kas strādā dārzā vai druvā, izbauda garu, veseligu mūžu. Dažos teikumos tiek uzburta puķu dobes, sakņu dārzs, zālāji un dārza galā „Daugava” – strāsts, kam Andrejs ir nostiprinājis gultni un krastus. Pats viņš smejas, ka beidzamos gados, dārza strādājot, bieži ir kritis – taču vienmēr mīksti uz dibena! Pienāca laiks, kad dēls un vedekla pārcēlās uz dzīvi Francijā un Andrejs viņiem sekoja. Taču franču mēle viņa gados esot bijusi par sarežģītu, savukārt dēls aizceloja uz Savienotajām Valstīm pie sava dēla, un Andrejs atgriezās uz dzīvi Vidusanglijā, latviešu muižā „Straumēni”.

17. novembrā pusdienas laikā „Straumēnu” Zviedru zālē pie svinīgi klātiem galddiem pulcējās viesi no visām debesspusēm, lai sveiktu jubilāru viņa lielajā godādienā, – dēls Māris ar sievu Brigītu un mazdēls Roberts ar ģimeni atbraukuši no Kalifornijas, Ventonias seniors Artūrs Hartmanis ar trīs brašiem Ventonias puišiem no Jelgavas, Vulverhamptonas laikabiedri, muižas vadība, iedzīvotāji un darbinieki. Roberta dviņubrālis Nikolajs, onkologs no Austrālijas, vectēvu bija apciemojis jau septembrī. Svinības

sāka māc. Viesturs Vāvere ar dievārdiem un dziesmu. Pusdienas gatavoja muižas saimnieki Ligita un Juris Krievi ar palīgiem. Stundas pagāja nemainītas, baudot gardos ēdienu un dzīrienus un klausoties runās, apsveikumos un priekšnesumā, ko veiksmīgi sniedza Andreja devīngadīgais mazmazdēls ar kļavīru un flautas spēli. Pēcpusdienu vadīja mazdēls Roberts.

Lentoti un apbrusojušies ventonījumi sveica jubilāru ar runu un dziesmām. Ziedi un dāvanas pilddija viņa rokas kopā ar sveicēniem no DVF Anglijas priekšsēža Ulža Revelīna, mājiniekiem, draugiem un laikraksta *Brīvā Latvija*. Visubeidzot ieradās mūsu vēstnieks Eduards Stiprais un nodeva rakstveida sveicienus no Anglijas karalienes Elizabetes II un Latvijas prezidenta Andra Bērziņa, kā arī no vēstniecības Londonā.

Pēkšņi izdzisa gaismas un tika ienests jubilejas kliņģeris – trīs kliņģeri skaitā 100 veidolā! Tik liels, ka gana tika visiem. Kliņģeri cepta vanadze Ilona Birzgale, kas allaž šādi apsveic katru mājinieku viņa jubilejā. Sirsnīgā gaisotnē pavadito pēcpusdienas svinību nobeigumā jubilārs, kājas piecēlies, novadīja pulcētos viesus dziesmā „Dzīvīte, dzīvīte, šūpojos tevī...”. Šī dziesma lika pārdomāt, ka dzīve tiešām Andreju Zepu ir šūpojusi gan augšup, gan lejup jau simt gadus, bet vēl nekad nav izmetusi no savām šūpolēm. Lai tā – gan vairāk ar augšup lidojumiem – turpinās vēl ilgi, ilgi.

S.J.-Ē.

Rosīgais astoņdesmitgadnieks

Diena dzen dienu, darbs darbu, un, skaties, pagājis jau gandrīz gads, kopš teātra pētnieks **Viktors Hausmanis**, lasītājiem pazīstams arī kā mūsu laikraksta rēgulārs kultūras komentāru autors, „laida tautās” sējumu „Latviešu teātris Austrālijā”. Ar šo grāmatu beidzās serija pētījumu par latviešu teātri un teātriniekiem visā plašā pašaulē, jaunais izdevums piepūcējās iepriekšējos gados publicētajiem darbiem par skatuves bruņiniekiem citos kontinentos. Šis beidzamajos gados bija Viktors Hausmanis pētījumu laiks, kurā gadu gadiem rūpīgi savāktos faktus izdevies pārskatāmi klasificēt un padarīt visiem interesentiem pieejamus. Parallēli strādājot arī ar citām temām, kaut vai apcerot latviešu drāmas vēsturi un rakstot periodikā, ir paveikts patiesām milzīgs darbs, jo sējumi par latviešu teātru spēlešanu Eiropā, Amerikā un Austrālijā visdzīlākajā būtbā ir ne vien mūsu kultūras vē-

tures, bet arī visas tautas atmiņas dokumentēšana.

Tie, kas savu prātu un sirdi atdevuši skatuves mākslai, pieder pie tautas „apgaismotās” daļas. Trimdas teātris savā būtbā ir bijis brīvā laika ziedošana pēc ik-dienas maizes darba. Un tomēr tā ir gara gaismas vairošana, jo piedališanās izrādēs prasa nopiet-

nu literātūras izpratni, labu gaumi, savu dotību apzinātu izkopšanu un, galvenais, – kalpošanu kopīgai idejai. Trimdas apstākļos šī kopīgā ideja bija un vēl tagad ir latvietība, savas valodas un kultūras saknū saglabāšanas misija. Tieši šo garīgi piesātināto kalpošanu savai tautai un tās kultūrai Viktors Hausmanis uzskatāmi parādījis un atspo-

guļojis grāmatās, kurās rūpīgi vākti fakti par izrādēm, par dažādu latvisko „pagastu” teātra kopu darbu, par tēlotājiem, reģistrējot gan viņu spēlētās lomas, gan, cik iespējams, atklājot arī šo entuziastu likteņus. Ar daudziem no šīs Spēlmaņu cilts visā plašā pašaulē pētnieks pats ir bijis pazīstams, viņam ir ļoti plaša sarakste ar dažādu zemju latviešu teātriniekiem, kas līdzējuši materiālu vākšanā, atsevišķu faktu precīzēšanā, līdz kļuvuši par īsteniem vēstuļu draugiem.

Pētījumi par trimdas teātri kā par unikālu mūsu nācijas kultūras izpausmi ir ārkārtīgi nozīmīgi arī lasītājiem un kollegām dzimtenē. Šajās grāmatās arvien varam izzināt kādu neskaidru faktu, atrast kāda teātrinieka dzīves datus vai arī apskatīt viņa ģimetni fotoattēlu vākumā. Tā kā katram sējumam pievienoti dažādi rādītāji, tie palīdz orientēties un atrast vadīzgo. Šīs grāmatas izmanto

teātra un mākslas vēstures pētnieki, tās lasa studenti. Taču tas nebūt nav viss, par ko interesējies un ko apcerējis Viktors Hausmanis.

Nesāksu uzskaitīt viņa grāmatas, ziņas par tām katrs, kas vēlas, var atrast enciklopēdijās vai tīmeklī. Hausmaņa uzmanības lokā ir gan Rainis un Mārtiņš Zīverts, Anšlavs Eglijs, gan dāmas, kam sakars ar kalpošanu Melpomenei – teātra mūzai. Skaists apliecinājums mīlestībai pret savu bērnības pilsētu – pirmskāra Jelgavu – ir pirms gadiem desmit klajā nākuši grāmata „Vecās Jelgavas aktierī”.

Šajās dienās cienījamam kollēgam aprit astoņdesmit mūža gadi. Kā arvien, Hausmanis bieži sastopams teātru izrādēs. Kā arvien, viņš ir darbīgs un radošu ieceru pārpilns. Runā, ka savā dzimumdienas vakarā jubilārs paredzējis atvērt atkal jaunu grāmatu. Tikpat rosīgas dienas, nedēļas, mēnešus un gadus novēlot, –

Gundega Saulīte

ATCERAMIES DIŽGARUS

Šogad svinamas ievērojamas gadskārtas vairākiem latviešu teātra dižgariem. Eduardam Smilgim apritāja 125 gadi, viņa līdzgaitnieci Dailes teātra izveidošanā, skatuves kustību konsultantei, paidagoģei un režisorei Felicitai Ertneri – 120. Abu teātra darbinieku atceres sarīkojumi apliecināja, ka viņu devums mākslā nav aizmirsts, ka atmiņas par skatuvei ziedotiem gadiem dzīvo arī nākamās paaudzēs.

Felicitas Ertneres (1891 – 1975) dzimšanas diena bija vasarā, teātra laudis atceri nodevās oktobrī, turklāt notika divi atšķirīgi, siltu atmiņu piestrāvoti sarīkojumi Teātra mūzejā un Rīgas Latviešu biedrībā.

Felicitas Ertneres bija viena no vislabāk izglītotajām latviešu sievietēm 20. gadsimta pirmajā pusē. Vidzemes saimniekmeita ne tikai bija beigusi Viļa Olava komercskolu Rīgā, bet, zinību alku urdīta, devusies arī tālāk – uz Pēterburgu. Tur viņa beigusi P. Lesharta Augstāko sieviešu kursu vispārizglītojošo nodalju un P. Lesharta Fiziskās audzināšanas institūtu. Liktenīga bijusi Felicitas sastapšanās ar Eduardu Smilgi, viņš aicināja strādāt kopā un veidot jaunu teātri Latvijā. Tā nu kopš 1920. gada trauslā Ertnerē arvien ir līdzās Smilgim, inscenējumos gādājot par ritmisko un plastisko izrādes izteiksmi, vēlāk strādājot ar aktieriem lomu izveidē, vēl pēc tam uzņemoties arī patstāvīgu režījas darbu.

Sarīkojumā, kas Dailes teātra draugus un cienītājus pulcināja Teātra mūzejā, galvenā uzmanība bija veltīta Felicitas Ertneres radīšas personības tapšanai. Vakara vadītāja, teātra vēsturniece Rita Rotkale, nesen ieguvusi jaunus biografijas materiālus, stāstīja par Ertneru dzimtu, atklājot režisores senču likteņus un no priekštečiem mantotās īpašības. Nopietnība un stingra mērķtiecība Felicitā apvienojās ar radošu aizrautību un zinātību. Būdama smalljūtīga un āreji klusa, Ertnerē bija neatlaidīga un nepiekāpīga Smil-

ģa izvirzīto lielo mērķu sasniegšanā.

Latvijas Kultūras akadēmijas skatuves kustību paidagoģe Rita Grīnfelde iepazīstināja ar Pētera Lashafta skolas principiem, ko savā paidagoģēs darbā īstenojusi Ertnerē. Lielisks papildinājums priekšslājuma bija akadēmijas studentu, topošo Dailes teātra aktieņu priekšnesums, demonstrējot vairākus ķermenā plastikas un ritma mācības vingrinājumus. Tas bija lielisks pierādījums, kā Dailes teātra pamatos liktos principus iespējams iedzīvināt mūsdienu aktieņu apmācībā.

Par sadarbību ar Felicitu Ertneri stāstīja Dailes teātra aktrise

jusi biedrības allaž darbīgā Teātra komisija. Vakaru vadija teātra vēsturnieks Viktors Hausmanis. Viņš nopietni pētījis Felicitas Ertneres personību un dailrādes ceļu un ir arī grāmatas „Sarunas ar Felicitu Ertneri” autors.

Šajā sarīkojumā uzvars bija likts uz mākslinieces paidagoģisko darbību, atmiņas stāstīja vāraki viņas audzēknī, Dailes teātra III aktierstudijas absolventi Lidija Pupure, Olga Drege, Silvija Geikina, Renāte Steinberga, Juris Pučka. Viņiem pievienojās Dailes teātra aktieris Gunārs Placēns un arī vakara norises režisore Venta Vecumniece. Visi runātāji uzsvēra Felicitas Ertneres dzīlo inteliģenci, taktiskumu un smalljūtību, spēju mācīt bez skalījēm vārdiem. Viņas paidagoģijai piemitusi milzu pacietība lēnām un pakāpeniski kopā ar audzēknī iziet lomas tapšanas ceļu, ko viņa pati pielidzinājusi zieda atplaukšanai. Būdama augstas kultūras cilvēks, Ertnerē audzēknī priekšā nekad neesot uzsvērusi savu pārākumu, bet gan mudinājusi ikvienu sevi garīgi pilnveidot. Izskanēja arī pārdomas un rūpes par to, kā gūtu pieredzi saglabāt cauri laikiem, atzīstot, ka bez Felicitas Ertneres nebūtu tāda Dailes teātra, kādu to pazinušas un milējušasa vairākas skatītāji paaudzēs. Vakaru kuplināja Jāzepa Mediņa Mūzikas kolledžas audzēknī, topošā pianista Daina Teņa priekšnesumi, bet nobeigumā visi dalībnieki un skatītāji kopīgi nodziedāja Silavas valsi no Ventas Vigantes kādreiz populārās lugas „Palmas zaļo vienmēr”. Šīs izrādes režisore bija Felicita Ertnerē.

Novembrī arvien nākas atcerēties **Eduardu Smilgi**, jo viņš ir dzimis 23. novembrī un arī Dailes teātrim ļāvis piedzīmīt šai mēnesi. Dienu pēc Latvijas valsts 2. gadadienās pirmo reizi priekšskatuvi vēra Smilga nodibinātais Dailes teātris.

Smilga dzimumdienā nu jau gādus astoņpadsmit pārtapusi par visas Latvijas teātra profesionālu svētkiem, 23. novembrī vēlā va-

Felicita Ertnerē 20. gs. 20. gados

un režisore Venta Vecumniece un aktrise Lidija Pupure. Vakara nobeiguma daļā, kavējoties pie glāzes vīna, Felicitas Ertneres mazmeita Ingrīda Priedite atzīna, cik vērtīgs bijis šis vakars. „Par saviem senčiem man izdevās uzzināt daudz ko jaunu.”

Savukārt atceres sarīkojumu Rīgas Latviešu biedrībā bija sarūpē-

Simboliskajās brokastīs Smilga meita Aija Vignere, no viņas par labi Rita Rotkale

karā notiek Spēlmaņu nakts – sarīkojums, kurā tiek apbalvoti iepriekšējās sezonas labākie darbi.

Meistara 125 gadu atceri atgādināja Teātra mūzeja saime, Dailes teātra dzimšanas dienā godinot Smilga piemiņu un mūža darbu. Viesi tika aicināti uz „**Brokastīm ar Smilgi**”, kad rīta stundā pie balti klāta kafijas galda risinājās pārrunas par nepieciešamību dibināt Dailes teātri, par apstākļiem, kas to veicināja, un par paša Smilga pārliecību un gatavību uzsākt sava izlolotā mērķa īstenošanu.

Sarunās piedalījās teātra vēstures pētnieces Agra Straupeniece un Rita Rotkale, Eduarda Smilga meita Aija Vignere. Klausītāji, starp kuļiem bija dažādu paaudžu mākslas cienītāji, arī Kultūras akadēmijas studenti, malkoja kafiju un iesaistījās sarunās. „**Brokastīs**” izvērtās trīsdiļīgā sarīkojumā, kas risinājās līdz pat pēcpusdienai.

Otrā daļā noriseja zālē, kur uz ekrāna rādijs 1923. gadā uzņemto dokumentālo filmu „Viena diena Dailes teātri”, studenti dziedāja Burcharda Sosāra dziesmas no Dailes teātra izrādēm. Savukārt trešā daļa norisinājās Smilga zālē, kur uz Meistara savulaik iecerētās skatuves, kas tik ļoti atgādina vecās Dailites aprises, tika skan-

dēti monologi no Smilga iestudētām lugām. Ieskaņojumā tika atgādināts fragments no izrādes „Gesta Berlingis” ar Hariju Liepiņu un radioiestudējums „Pērs Gints” ar Artūru Dimeru galvenajā lomā. Uz skatuves kāpa Mārtiņš Verdiņš un skandēja savu versiju par Raiņa Induli, ko teātri spēlējis pārdesmit gadu pēc Smilga aiziesānas Mūžības dārzos, Juris Bartkevičs runāja Hamleta monologu, atminoties lomu, ko savulaik tēlojis Olģerta Krodera iestudējumā Liepājas teātrī.

Telaini daudznozīmīgs izvērtās Jūra Strengas izspēlētais fragments no P. Pētersona lugas „Mirdzošais un tumši zilais”, kurā Vecis sarunās ar tukšu skatuvi, līdz beižot nem rokā grīdas lupatu un sāk grīdu mazgāt, lai šī svētā vieta nākamā rītā atkal būtu gatava jauniem cīnīniem. Šo lugu P. Pētersons sarakstīja Smilga 100 gadu jubilejas sakarā, un sentencēs par teātra mākslas nepastāvīgo dabu un tā centrālo vietu – skatuvi ievertēs cildinājums Smilga teātra augstajiem principiem. Tomēr – mākslai neder tikai skaisti vārdi, vajadzīgs konkrēts, sūrs darbs, tāpēc aizkustināja mirklis, kad Veča monologa beigās Strenga tik tiešām kērās pie spaiņa un lupatas, lai mazgātu svētos skatuves dēlus.

G. S.

Sapnis par Latviju, kur katrs justos nepieciešams

Ārlietu ministrijas speciālo uzdevumu vēstnieka Rolanda Lappukes svētku runa 2011. gada 18. novembrī Stokholmā

Dārgie tautieši!

Ir liels gods jūs uzrunāt Valsts svētkos. Datums 18. novembris ir iegrebs mani kopš bērnības, kad katru gadu tēvs vadīja dievkalpojumu Parīzē, kurā vēl piedalījās sūtnis Olģerts Grovalds un pēc kuŗa ēdām tik garšigus pīrāgus!

Apzinos, ka šis gods runāt 18. novembrī Zviedrijā man tiek piešķirts pēc loti daudziem prominentiem Latvijas patriotiem, kas devās uz Zviedriju pēc Otrā pasaules karā. Stokholmā bija salaisiņus liela daļa Latvijas politiskās, diplomātiskās, sabiedriskās un mākslinieciskās elites. Šeit dzīvoja pat personības, kas bija stāvējušas uz Nacionālā teātra skatuves 1918. gada 18. novembrī.

Latvijas Ārlietu ministrijā esmu atbildīgs par sadarbību ar diasporu, t.i., ar visiem cilvēkiem un viņu pēctečiem, kas reiz ir atstājuši Latviju. Velos atspogulot 18. novembri nevis tikai kā fiksētu momentu, bet drīzāk vēsturiskā perspektīvā, tieši kā cilvēku kustības dinamikas rezultātu.

Cilvēka kustība ir sena un neizbēgama parādība. To visbiežāk izraisa ekonomiskās vajadzības. Pēc mūsdieni pētnieku domām, ekonomiku pašu var raksturot kā plūsmas un sadarbības tīklus. Cilvēka kustība nes sevī arī ideju un technoloģijas kustību. Nav pārspīlēti teikts, ka šis plūsmas un sadarbības tīkli ir veidojuši pamatu Latvijas piederibai pie Eiropas!

Zviedrijas trimdā dzīvojošais literātūras kritikis Jānis Rudzītis rakstā par Latviju grāmatā „Starp provinci un Eiropu” 1955. gadā rakstīja: „Ir jau tiesa: ja meklē Eiropas kultūras vēstures ideju atbalīs Latviju, tad arī šais trijos gadsimtos – līdz 19. gadsimta vidum – latviešu apdzīvotā zeme nebūt nav nošķerta no Rietumiem pasaules ar kādu dzelzs aizkaru, kas pazīstams mūsdienās. Kaut lēni, kaut jau nogurušos vilņos, tomēr ar laiku Eiropas garīgās strāvas aplūst līdz Daugavas krastiem, dodot savu tiesu ne tikvien tiem, kas valda, bet šo to arī tiem, kuriem tai laikā ļauts tikai paklausīt. Tas sakāms par humānismu, reformāciju, racionālismu un piētīsmu.” [Citāta beigas]

Rudzītis piemin, ka, gadsimtējiem ejot, notikusi fiziska cilvēku kustība no citurienes uz Latvijas teritoriju, ar kuru tika atvesti reliģiskie, filozofiskie, politiskie strāvojumi. Bet svarīgi, ka tie arī „deva savu tiesu” vietējiem iedzīvotajiem!

Nozīmīgākās cilvēku plūsmas no Vakareiropas ir saistīmas ar kristietības ienākšanu un Hanzas ligas veidošanos 13. gadsimtā. Tālāk piederību pie Eiropas izcēla protestantisma aizsākums. 1517. gadā Mārtiņš Luters pasludināja savas 95 tezes uz Vitenbergas baznīcas durvīm. Vienā gērmanu kultūras telpas galā, t.i., Strasburgā, Elzasā (šodien Francijā, tai laikā Vācijā), pirmā draudze tika dibināta 1524. gadā. Tāpat 1524. gadā pirmā draudze arīs Latvijas tika dibināta otrā Eiropas galā - Rīgā. Šajā pašā gadā Sansebastiānā, Spānijā, arestēja kuŗi, uz kuŗa tika atrasta literiskā literātūra un sadedzināta.

Tā ir liecība, ka Rīga bijusi dala no toreizējās globalizētās pasaules. Tik tiešām Eiropas garīgās strāvas aplūda līdz Daugavas krastiem vienā laikā ar pārejo Eiropu.

Luterisma ieviešanas rezultātā 1527. gadā tika publicēts pirmsākums latviešu valodā, veicinot latviešu rakstu valodu. Piētīsmi, t.i., Morāvijas brāļi Latvijā, vēl pālīdzēja augt tam, ko protestantisms bija iesējis. 18. gadsimtā Latvijas iedzīvotāju alfabetizācijas līmenis bija neparasti augsts Eiropas mērogā.

sociālās kustības. Latvija ar spēcienu Latvijas sociāldemokrātu partiju nebija izņēmums. Rainis esot lielīgās, ka savos koferos ievēdis pirmo marksistisko literātūru. To veicināja tuvība ar Eiropu un izglītoto latviešu vācu valodas prasme.

Piekātā gada revolūcija bija pirmsākums sociālais sprādziens „tautā cietumā”. Sekojošās represijas izraisīja daudzu latviešu (un netikai) izbraukšanu no Latvijas. Vēlreiz pieminēsim Raini, kas pavaidija 12 gadus trimdā Kastaņolā.

savu valsti. Tāda bija 1918. gada 18. novembrī valsti dibinošā dimensija. Šajos procesos bija piebalījusies visa Latvijas tauta - savā territorijā un ārpus tās.

Visa tauta - izņemot vienu daļu ārpus territorijas, kuŗā tomēr bija nostājusies pret šo nacionālo valsti. Tie bija latviešu bolševiki internacionālisti, kuŗi pēc 1919. gada asinīnā Padomju Latvijas epizoda palika Krievijā. Viņu liktenis bija trāisks, jo - būdam latvieši - viņi tika nošauti ap 1938. gadu.

Sākot ar 1939. gadu, pasaules strāvas aplūda līdz Daugavas krastiem - šoreiz ar tankiem! No Austrumiem un no Rietumiem. Notika milzīgs cilvēku kustības vilnis, kas atstāja dzīlas pēdas Latvijas demografijā. Liela daļa Latvijas iedzīvotāju, kas gribēja un varēja, bēga un palika trimdā.

Pēc karā beigām Latvija pret savu gribu palika aiz dzelzs aizkarā. 1940. gada 7. septembrī totālitārais režīms bija kollektīvi piešķiris visiem Latvijas iedzīvotājiem padomju pilsonību. Pēckara gados tas centās *atgriezt*, „pazudušos pilsoņus”. Stokholmā droši vien vēl atceras, ka Leonu Reiteru pierunāja *atgriezties*, bet Mārtiņu Zīvertu neparkādu cenu! Pagādās 60. gadu sākumā Latvijas vadošās aprindas, t.i., VDK, sprieda, ka izbraukušie tautieši Rietumos tikuši pārāk samaitāti. Repatriācijas iestādi pārdēvēja par Kultūras sakaru komiteju. Patiesībā padomju režīms bija pārtraucis visas dabiskās Latvijas saites ar Vakareiropu un centās pārrakstīt vēsturi.

Latviesi ātri vien organizējās. Politiskajā jomā, kultūrā un izglītībā. Veidojās lokālās un globālās biedrības. Pirms 30 gadiem pats kaut kur rakstīju, ka, trimdā esot, būt latvietim bija politisks lēmums. Trimda bija politiska.

Latvijā tikai pavismēnesā sākta patiesi interesēties par politiskajiem trimdas nopelnīem Latvijas valsts atjaunošanā un tos atzīt. Nupat šoruden notika Pasaules latviešu zinātnieku kongress, kuŗā ietvaros ar Zinātnu akadēmijas un Tālava Jundža pūlēm tika veikta nopietna trimdas lomas izpēte un izskaidrošana. Iznāca arī vērtīga grāmata: „Latviešu trimdas loma Latvijas neatkarības idejas uzturēšanā”.

Pēc karā darbību turpināja Latvijas diplomātiskais dienests. Pilnvaras tika dotas 1940. gadā vispirms sūtnim Londonā un pēc viņa nāves sūtnim Washingtonā. Daži franču diplomāti vēl šodien atceras latviešu diplomāta vizītes Francijā, Ārlietu ministrijā. Aizkustinošs ir stāsts par misijas vadītāju Parīzē - pilnvaroto lietvedi Kārli Bērendu, kas nomira, vēl dienestā būdams, 1987. gada janvārī, trīs mēnešus pirms savas simt gadu jubilejas!

PBLA un citas organizācijas bija aktīvas Helsinkos, Madridē, Vīnē. Baltiešu lobijs pēc ebrēju lobijs esot skaitījies otrs vislabāk organizētais ASV. Austrālijas valdība krita 70. gadu vidū pēc baltiešu lobijs spiediena pret australiešu valdības vēlmi atzīt Baltijas valstu iekļaušanu PSRS.

Trimda bija aktīva, kad veidojās sociālās kustības. Latvija ar spēcienu Latvijas sociāldemokrātu partiju nebija izņēmums. Rainis esot lielīgās, ka savos koferos ievēdis pirmo marksistisko literātūru. To veicināja tuvība ar Eiropu un izglītoto latviešu vācu valodas prasme.

Tautas fronte, kad atjaunojās neatkarība, kad tika atjaunots diplomātiskais dienests. Ar neatkarības atjaunošanu, manuprāt, trimda arī beidza pastāvēt. Daži repatriējās. Bez šaubām, spilgtākais pieņēmērs bija divkārtējā Valsts prezidente Vaira Viķe-Freiberga. Viņa nebija vienīgā. Šo trimdinieku iesaisti jau pieminētajā grāmatā labi apraksta politologs Nils Muižnieks.

Nesenāk - latviešu lobijs ASV sadarbībā ar vēstniecību Vašingtonā veica ievērojamu darbu, lobējot Latvijas iekļaušanu NATO. Trimdas darbība labi parāda, kā saorganizēti latviešiem var būt sava loma Latvijas procesos.

Laiks kerties pie šodienas situācijas.

Vispirms apskatāmies statistiku:

1914. gadā Latvijā dzīvoja 2,5 milj. iedzīvotāju. Tikpat daudz, cik Norvēģijā ar līdzīgu dzīves līmeni.

1939. gadā Latvijā dzīvoja ap 1,9 milj. iedzīvotāju.

Starp 1939. un 1949. gadu retpatriējās 60 000 vāciešu, tika nogalināti 80 000 ebrēju, abās frontes pusēs cīnījās ap 200 000 jauniešu. Tika deportēti desmiti tūkstošu. Trimdā aizgāja varbūt 150 000 vai 200 000.

Pēc karā Latvijā ieradās lielas masas cilvēku, kuŗiem nebija saikņu ar šo zemi. 1989. gadā Latvijā bija 2,7 milj. iedzīvotāju.

Simtiem tūkstošu izbrauca vēl 20. gs. 90. gados. Vairākums atpakaļ uz austrumu pusi.

Nesen pētniekam Michailam Hazanam pasniedza Spīdolas balvu par viņa pētījumiem. Rakstā, kuŗā aprakstīta „latviešu emigrācijas mainīgā seja” pēdējos desmit gados, t.i., starp 2000. un 2010. gadu, pamatojoties uz zinātniskām metodēm, autors lēš, ka vēl 170 000 līdz 200 000 Latvijas iedzīvotāju izbraukuši no Latvijas. Pēc nepilnīgiem tautas skaitīšanas datiem ir saskaitīti 1,9 milj. iedzīvotāju Latvijā. Tāpat kā 1939. gadā, bet ar citu etnisku sastāvu.

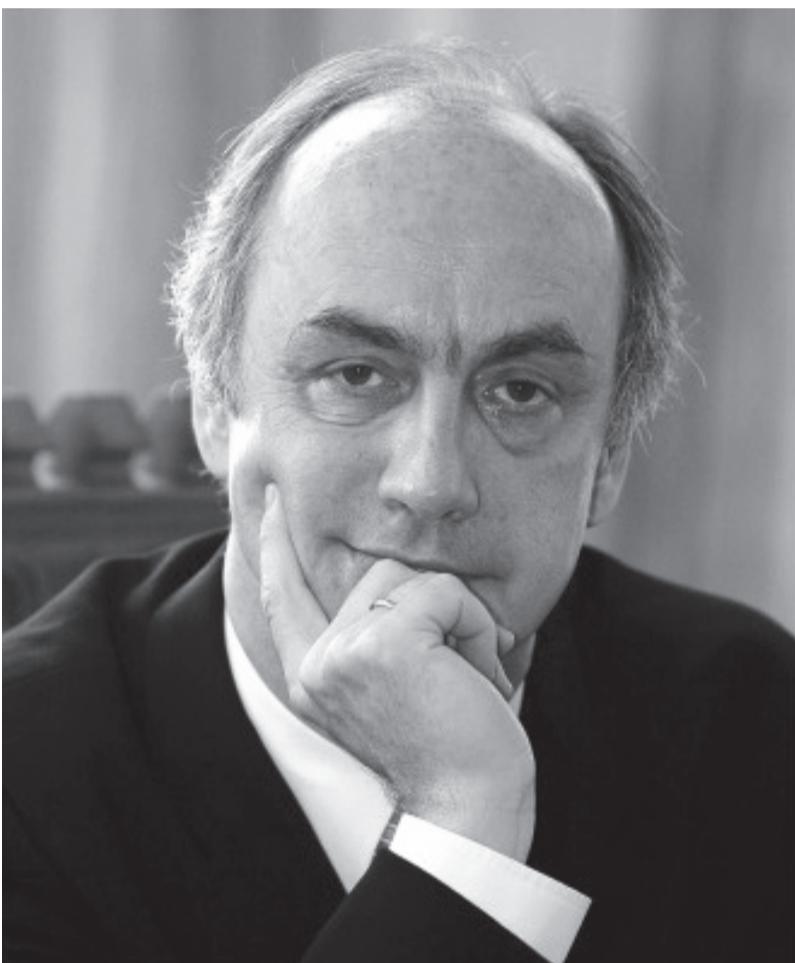
Nav precīzi aprēķināts, cik katrs izbraucējs ir maksājis Latvijas valstī, bet jādomā, ka kopējais zaudējums skaitliski ir vairāku miljardu eiro apmērā. Vēl iztrūkums ir tāpēc, ka izbraukušie cilvēki tieši nepiedalīsies Latvijas ekonomikas izaugsmes veicināšanā. Toties tiek sūtīta nauda atpakaļ uz Latviju – vairāki simti miljonu latu gadā.

Skaitļi ir aptuveni, bet skaidrs ir viens – kā no ekonomikas viedokļa, tā no demografijas viedokļa šīs tendences ir jābremzē. Jo projām, pēc pētnieku aptaujām, daudzi cilvēki plāno braukt uz ārzemēm.

Migrācijas raksturs mūsdienās ir mainījies. Pētījumi citās zemēs liecina, ka no imigrantu grupas kādā sanēmējvalstī vairākums tajā nepaliks. Lielākā daļa to atstās – ir tie, kas atgriezīsies dzītenē, ir liguma migranti, transita migranti, kas dosies tālāk.

Latviju šodien ir skārusi globālizācija. Tā ir daļa no pasaules tirgus. Iepriekšējais stāvoklis padomju laikā bija māksligi radīta reālītātē, kurā cilvēka kustība tika pavisam aizliegta.

(Turpinājums 9. lpp.)

Tāpēc drīz vien nākamajās garīgajās strāvās un to atplūšanā līdz Daugavas krastiem **piedalījās pāši latvieši**.

Ir zināms, kāda bija pozitīvā vācbaltu loma latviešu valodas attīstībā un arī kāds bija vācbaltu vadošo aprindu politiskais spiediens uz latviešu tautas apziņas veidošanas procesiem. No tā izriet ārpus Latvijas teritorijas mitošo latviešu svarīgā loma topošās Latvijas vēsture.

Praktiski vienā laikā ar pārējo Eiropu, 19. gadsimta vidū, Latvijā iežīmējās Atmodas laikmets. Bijā Juļa Alunāna „Dziesmiņu” izdāšana Tērbatā, Pēterburgas Avīzes, Krišjānis Valdemārs un Krišjānis Barons Maskava. Tā ietekmē pat latviešu uzņēmēji Maskavā saprata pašorganizēšanās nepieciešamību.

Daudzi komentētāji šodien apraksta nākamo vēstures posmu starp 1870. un 1914. gadu, t.i., laiku pirms Pirmā pasaules karā, kā ievērojamu globālizāciju mūsdienu izpratnē. Eiropas teritorijā valdīja relātīvs miers. Valdīja liepas imperijas – Vācija, Austrougārija, cariskā Krievija, Otomānu imperija. Cilvēka un preču kustībai nebija lielu šķēršļu, un līdz 1914. gadam sakrājās lielas bagātības.

Tas atspogulojās Rīgā, kas kļuva par lielu, bagātu ostu un rūpniecības centru. Tika uzbūvēti simtiem jūgendstila namu. Toties individuāls nebija aizsargāts. Attīstījās

(Turpināts no 8. lpp.)

Sapnis par Latviju, kur katrs justos nepieciešams

Tātad daudzi latvieši izmēģinās savas spējas ārzemēs un neatgriezīsies dzimtenē, citi atgriežīsies. Tā būs katra individuālā izvēle, atkarīga no daudziem apsvērumiem. Starp galvenajiem ir ekonomiskā bagātība un sociālais nodrošinājums.

Šajā ziņā valdībai ir jāveic mājas darbi. Budžeta konsolidācija ir bijusi skaudra, bet šajā ceturksni IKP pieaugums pārsniedza 5%. Ja tas turpināsies un ja pasaules ekonomiskā konjunktūra nebremzēs Latvijas valsts attīstības iespējas, tad, iespējams, Latvijā veidosies labvēlīgāka situācija.

Svarīga saite ar valsti ir pilsonība. Šī gada 10. novembrī Latvijas Republikas 11. Saeimā tika atsākts darbs ar Latvijas pilsonības tiesiskā rēgulējuma pilnveidošanas un dubultās pilsonības problēmas atrisināšanu! Kopumā mūsdieni globālizācijas un migrācijas procesos ir jānodrošina to gadījumu skaita paplašināšana, kad Latvija pieļauj dubultpilsonību saviem pilsoniemiem.

Ir runa par robežu atcelšanu laika ziņā Latvijas pilsoniem, kuri laikā no 1940. gada 17. jūnija bijuši spiesti atstāt savu valsti, un viņu pēcnācēju tiesībām reģistrēties par Latvijas pilsoniem, saglabājot arī citas valsts pilsonību.

Tāpat runa ir par ārpus Latvijas dzimušajiem Latvijas pilsonu bēniem, kuri dzimšanas brīdī ieguvuši citas valsts pilsonību, lai viņi varētu būt arī Latvijas pilsoni un saglabāt šo piederības saiti.

Par sadarbību ar diasporu ir tiesa, ka krizes laikā attīstīt valdības programmu būs grūts uzdevums. Sobrīd nav Latvijas valdības programmas sadarbībai ar diasporu. Pēdējā programma bija Diasporas atbalsta programma 2004.-2009. gadam. Par to atbildīgā ministrija (IUMSILS) pazuda kā krizes upuris 2008. gadā.

Pagaidām cenšamies īstenot līdzšinējo darbību, īpaši sadarbībā ar PBLA, ar kuņu tika parakstīts sadarbības memorands

šī gada 6. janvārī. Viena no prioritātēm paliek latviešu valodas mācīšana ārzemēs - skoliņās, universitātēs - un mācību materiālu sagatavošana, par ko atbildīga ir Latviešu valodas aģentūra. Šeit paliek vēl neliels budžets skolotāju atalgošanai Krievijā un skoliņām Īrijā.

Tiek plānota arī sadarbība trimdas archivu saglabāšanai, kā arī kultūras jomā, piemēram, 2013. gadā sagatavojot plašu Trimdas mākslas izstādi Valsts mākslas mūzejā. Gaidām arī lēmumus par Dziesmu svētkiem tajā pašā gadā.

Vietā ir pieminēt arī citus labus sadarbības piemērus. 2010. gadā Amerikas Savienotajās Valstīs tika izmantota mobila pases stacija. Īsi sakot, veicot konsulāro darbību ne tikai vēstniecībā, bet dodoties tuvāk pie pilsoniem. To palīdz organizēt vietējās latviešu biedrības. Šīs stacijas izmaksas ne vien tika segtas, bet vēl atpelnījās. Tagad tiek strādāts, lai šādas iespējas arī turpmāk izmantotu ASV un

vai Īrijā. Tāpat ar ārzemēs dzīvojošo latviešu pūliņiem, tika palielināts balsošanas iecirkņu skaits - tiktāl, ka pēdējās vēlēšanās tika sasniegta rekordliela aktīvitāte – ārzemēs balsoja vairāk par 14 200 vēlētāju.

Vēl ir kāds liels izaicinājums. Liela daļa ārzemēs dzīvojošo tautiešu nav iestājušies nekādās biedrībās. Šāda parādība nav nekas neparasts. Tā ir cilvēcīga. To pastiprina zināmas dusmas pret Latviju un politiskajām apriņķām. Dusmas, kas veicināja Latvijas atstāšanu.

Tomēr arī šiem cilvēkiem var rasties vēlme organizēties, piemēram, brīdī, kad bēri vairs nerunā latviski. Šo pieredzi pārzina vecā trimda. Ritenis nav jāizgudro no jauna. Ir vietā izmantot pārbaudītās idejas, piemēram, 3x3 nometnes, kas jau vairākus gadus notiek arī Latvijā. Nākamvasar plānota pirmā 3x3 nometne Īrijā.

Daudzi aizbraukušie sazinās ar dzimteni, izmantojot sociālos plāsaziņu līdzekļus – draugiem.lv

vai facebook, vai citus. Esmu pārliecināts, ka ir veidi, kā izmantot jaunās tehnoloģijas, lai padarītu Latviju dzīvāku ārzemju latviešu dzīvē un ārzemju latviešu dzīvi redzamāku Latvijā.

Mana vēlēšanās būtu, lai ārzemēs dzīvojošo latviešu tēls iekļautos mūsu ikdienā Latvijā un lai mūsu valsts tēls ārpus Latvijas kļūtu atkal milāks, cienīgāks!

Jūs runas sākumā sapratāt, ka loma būt piederīgam pie Latvijas valsts ir bijusi nozīmīga neatkarīgi no tā, vai latvieši dzīvoja mājās vai ārpus tām. Katram ir sava loma. Katram Latvijas iedzīvotājam. Katram pilsonim. Katram latvietim. Neatkarīgi no viņa dzīves vietas. Kā individuālai vai organizētai veidai katram ir pa spēkam sniegt savu ārtavu, ja viņš to vēlas.

Mans sapnis būtu par tādu Latviju, kur katrs būtu un arī justos nepieciešams, kur katrs justos kā tās dabiskā sastāvdaļa.

Dievs, svētī Latviju!

VAI REIZĒ VAR BŪT LATVIJAS PATRIOTS UN KRIEVIJAS NACIONĀLISTS?

Pavisam nesen uzzinājām par Rīgas pilsētas galvas Nila Ušakova pēkšņo lēmumu maiņu – tomēr parakstīties par vajadzību pēc krievu valodas

kā otras valsts valodas. Tas bijis nepieciešams viņa pašcieņai. Taču pavisam cilvēcisks iemesls. Vai tad labāk dzīvot bez pašcieņas? Žēl, ka agrāk nezinājām šo augstās amatpersonas iekšējo garīgo problēmu. Līdz šim viņš to bija slēpis, nepatiesi apgalvotams, ka netaisnoties iet parakstīties, jo tā, lūk, neesot *Saskaņas centra* nostāja. SC stingri stāvot par latviešu valodu kā vienīgo valsts valodu.

Kā vēlāk izrādījās, Ušakovs jau nav vienīgais no SC runasvīriem, kas gāja parakstīties par vajadzību krievu valodas statusu šādi paaugstināt. Tikai Alfrēds Rubiks, malacis, stingri stāv par latviešu valodu kā vienīgo valsts valodu.

19. novembrī notikušajā *Saskaņas centra* kongresā, kuŗa atklāšanas laikā visi zem Latvijas karoga sparīgi dziedāja "Dievs, svētī Latviju", daudzu simtu de-

legātu vidū atklājās šī gan krievu nacionālistu, gan Latvijas patrioti divdabība. Tā atklājās arī dalībnieku runās. Tādā pašā gaisotnē atklājās, ka partijai vajadzība pēc otras valsts valodas nemaz īsti neesot. Jaunā partijas līnija esot sociāldemokrātiska pēc izkārtnes un nemaz ne tilt krieviska pēc saturā, jo partijā netrūkstot ne latviešu, ne citu tautības pārstāvju.

Nils Ušakovs taču iepriecināja Rīgas pensionārus ar brīvkartēm, ko lietot pilsētas sabiedriskajā transportā. Uz viņu Rīgas iedzīvotāji raudzījās kā uz draudzīgu Rīgas jaunekli, izpalidzīgu un atsaucīgu valstī integrētu

krievu. Vai viņus tagad pārsteidz negaidītā virziena maiņa otras valsts valodas jautājumā, nenoteiktība atbildēs uz šo jautājumu un svārstīgums. No latviešu iedzīvotājiem dzirdama skepse: „krievs paliek krievs, neklausies, ko viņš grib tev iestāstīt.”

Un no otras puses dzirdams, ka krievi kāpuši līdzās latviešiem uz barikādēm kritiskajos draudu brīžos, bet vēlāk esot aizmirstī un malā nostumti. Kas šodien vairs pateiks, cik to krievu uz barikādēm bija. Atceramies tikai to, ka viņu netrūka skaļajos Interfrontes mītiņos un Augstākās padomes prebalsojumā par 4. maija deklarāciju.

Netrūkst krievu un citu tautību pārstāvju, kas raiti runā latviski, ne tikai kā Ušakovs, bet pilnīgi tiri, bez akcenta. Vai tad 20 gadi nav pietiekami ilgs laiks, lai kādu valodu iemācītos? Sevišķi latviešu bijušajiem trimdiņiem tas ir pats par sevi saprotams. Viņi gan nesaprokt, kāpēc latvieši savā zemē cēnsas ar krieviem sarunāties krievu valodā. Šī nožēlojamā latviešu īpašība patiesi traucē krievus iemācīties un rēgulāri lietot latviešu valodu.

Ušakovam nesen pasprukuši daži citi izteicieni par Latvijas Nacionālās bibliotēkas celtnes izšķērdību un jēgas trūkumu, kā arī kāpināta interese par dažu izbūvēs Krievijas pieminekļu atjaunošanas vajadzību Rīgā. Konsekences labad Ušakovam varbūt vajadzētu runāt arī par *koka friča* atjaunošanu vecā vietā uz Brīvības bulvāru un Tērbatas ielas salaiduma stūra, kur tas cienīgi stāvēja pēc Vācijas karaspēka ienāšanas Rīgā. Pirmā pasaules karš un evakuācija. Latvijas valsts sākumā tomēr tā teritorijā jau atradās ap ceturdaļmiljona krievu un baltkrievu. Neatkarības divos gadu desmitos šī minoritāte tomēr lielu ietekmi uz Latvijas latviskumu neizrādīja. Citādi tas notika pēc 1940. gada PSRS okupācijas Latvijā. Kad beidzot 1991. gadā šo jūgu nokratīja, Latvijā jau bija atvesti vai atklādusi pāri par miljonu austrumslavu, kas gandrīz visi runāja krieviski un

grieķieši vai kritiskie izteicieni par vajadzībām šodienas Rīgā norāda uz zināmu sajukumu viņa paša celā uz integrāciju latviešu nacionālajā valstī. Tas varbūt būtu jānoraksta uz pirmo 20 gadu posmā mūsu valstī notikušā ne sevišķi veiksmīgā integrācijas procesa rēķina.

Ne viens vien Ušakova vērotājs šajās parādībās saskata schizofreniskas iezīmes, kas gluži daibiski var rasties, mēģinot sēdēt reizē uz diviem krēsliem, kuri viens no otra atrodas pārāk atstatu, lai tos abus spētu aizsniegt Rīgas domes priekšēža vēl ne tik platā, jauneklīgā pēcpuse. Tā vien šķiet, ka te atklājas kāds nozīmīgs process, kas parallēli parādās emigrantu otrā paaudzē emigrācijas zemē.

Tā tas notiek asimilācijas gaitā citas tautas dzīves telpā. Krievi nekad nav bijuši pamattautība Latvijā. Viņu migrācija sākās ar vēcīcīniekiem. Maneseina reģizija Vidzemes un Kurzemes gubernā 1882.-1883. gadā deva būtisku triecienu Baltijas brunniecības vāciskajai varai Latvijā un Igaunijā, bet, par nepatikamu pārsteigumu igauniem un latviešiem, iezīmēja šeit pārkrievušanas laiku sākumu: "Viens cars, viena tauta, viena tīcība." Ne-

daudzu gadu desmitu laikā ieplūda liela krieviski runājošo masa, ko iztraucēja Pirmais pasaules karš un evakuācija. Latvijas valsts sākumā tomēr tā teritorijā jau atradās ap ceturdaļmiljona krievu un baltkrievu. Neatkarības divos gadu desmitos šī minoritāte tomēr lielu ietekmi uz Latvijas latviskumu neizrādīja. Citādi tas notika pēc 1940. gada PSRS okupācijas Latvijā. Kad beidzot 1991. gadā šo jūgu nokratīja, Latvijā jau bija atvesti vai atklādusi pāri par miljonu austrumslavu, kas gandrīz visi runāja krieviski un

bija gandrīz puse no iedzīvotājiem. Patlaban šī minoritāte ir par kādu ceturto daļu sarukusi un tās ietekme ir parallēli samazinājusies. Diemžēl dilst arī latviešu tauta gan zemās dzimstības, gan izceļošanas rezultātā.

Taču kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas izaugusī krieviski runājošā paaudze atšķiras no iepriekšējās - migrantiem. Viņi kopumā prot latviešu valodu, ir šeit dzimuši un dzīvojuši. Viņi Latviju uzskata par savu dzimto zemi. Tā nav vairs "varenplaša", kā viņu vecākiem, bet mazā Latvija ar saviem priekiem un bēdām. Tomēr šai paaudzei pieņemt arī viss, kas uzsūcies viņu ģimenēs un krieviski runājošā sabiedrībā.

Mēs varam runāt par krievu paaudzi, kas vairs nav garīgi tik izolēta no pamattautas, no latviešiem. Viņi jūtas šeit piederīgi, un arī latvisķa pasaule viņiem nav sveša un atbaidīga. Attiecībās trūkst komūnistu-faisti pretstatu, ko viņu iepriekšējās paaudzes izjuta pret latviešiem, trūkst mentālītātes, ar ko sīrgst un joprojām atšķiras ienāceji. Jaunajos izņēmums varbūt ir tie nedaudzē tūkstoši indoktrinēto, kas ar Krievijas karogiem un Sv. Georga lentītēm lepojas okupācijas svētku gadadienās.

Asimilācijas spiediens, kaut vājā un neuzbāzīgs, ietekmē brīvā Latvijā dzimušos un augošos krievus. Veidojas Latvijas patriots pēc būtības, bet pēc satura krievisks prototips. Kaut kāda pakāpe integrācijas un asimilācijas procesā. Kāda daļa no Latvijā dzimušās krievu minoritātes nākamā paaudzē sāks iekļauties latviešos. Tas ir paaudžu gaitā dabisks process, kas normāli beidzas ar emigrantu ieplūšanu pamattautā. Protams, šim procesam ir spēcīgi kavēķi. Lielā Krievija ir tepat blakus

ar savu televīzijas un valodas ietekmi.

Pieminētā 19. novembra *Saskaņas centra* sapulce iezīmē meklējumus, kā savā labā izmantot pašreizējo politisko situāciju. Ieguvusi 31 mandātu Saeimā, SC to uzskatīja par lielu politisku panākumu, bet tas viņiem nedeva iespēju iekļūt valdošajā koalīcijā, kuŗa izvēlējās īstī latvisku saturu. Latviešus kopumā atbaidīja SC valsts patriotisma trūkums. Kā gan uzticēties partijai, kas pagriež pašu zemei muguru un draudzējas ar autokratisko Putini un Ķīnas komūnišiem. Kā labot situāciju – tā ir galvenā SC problēma, ko neatrisinās tikai sociāldemokrātisms. Ja SC vēlas ieņemt šo nišu Latvijas politikā, viņi spēj to izdarīt tikai zem nacionālā valsts karoga un Satversmē pieņemtās valsts valodas vidē. Un sevi cienītāji sociāldemokrati nevar biedroties ar autokratiem un komūnišiem. Viņiem jāmeklē sakari ar Skandinaviju un Rietumeiropu. Pārvērtības SC tās pašreizējā sastāvā, ja to mērā nāks, tad nāks lēni un grūti.

Ušakova saputrotā un pašam neizskaidrojamā politika vēl īstī skaidru domu nerāda. Tāpēc politiskā schizofrenija, vismaz pagaidām, paliek labākais viņa politiskās nākotnes meklējumu raksturojums. Un aiz viņa stāv viss SC atbaidīgais pagātnes mantojums. Kā reiz Rīgas pašpuikas dziedāja: „Nur trūbā mēs esam un ārā netiekam, tumsā viss tits, sveces nav līdz.” Reālā iztēlē SC, domājot par nākotni, skatās ar cerībām uz nākamajām pašvaldību vēlēšanām, nevis ar sapņiem par pašreizējās valdības krišanu jau nākamajā martā.

O. Celle

Kopsavilkumā Ušakova nostal-

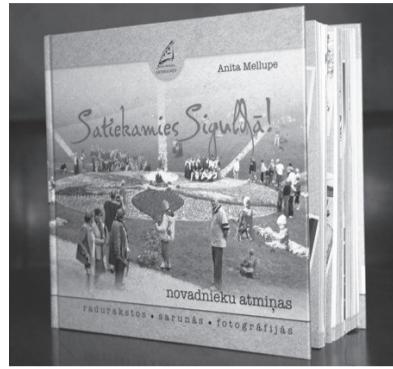
Par Siguldu un siguldiešiem

Anita Mellupe, *Satiekamies Siguldā!*, novadnieku atmiņas radurakstos, sarunās, fotografijās, apgāds „Likteņstāsti”, 2011. g., 512 lpp.

Jonāsam Miesniekam dzejoli **Balsis**, kas komponēts korim, ir rinda: „Skumji un priečīgi reizē ir man.” Glūži tā nākas bieži juties grāmatu apcerētajam, jo tikai retumis gadās pa izdevumam, kas pelnījis, ka to ceļ debesis vai grūž ellē. Kā dzīvē, tā arī grāmatās labais mijas ar mazāk labo, prieka nesējas īpašības ar skumjas sagādātajām. Nekāds izņēmums nav Anitas Mellupes sarūpētais dižais sējums **Satiekamies Siguldā!**, kam ir 512 liela formāta lappuses ar pamaziem burtiem piedrukātām divām teksta slejām un prāvu fotoattēlu klāstu.

Liekas, nekad vēl vienuviet nebūs publicēts tik milzīgs kvantums informātīva materiāla par Siguldas pusi kā tieši šajā grāmatā. Par to varam vienīgi priečāties. It kā apzinādamies sējuma monomentālitāti, tā sarūpētāja lasāmvieļu novēl „bērniem, mazbērniem, mazmazbērniem, mazmazmazbērniem”. Lai tad teiktais no viņas mutes nonāk lidz Dieva ausij! Vērojot, kā jaunās audzes kļūst arvien kūtrākas teksta noslētājas no papīra un priekšroku dod dažādiem elektroniskās sazināšanās līdzekļiem, māc gan bažas, vai lidz mazmazmazbērnu uzmanības lokam grāmata reiz nonāks.

Grāmatas plašā viela iedalīta it kā 30 sarunās. Sākot lasīt, tiesām rodas iespaids, ka Anita Mellupe uz sarunām ik reizi uzaicinājusi duci vai vairāk siguldiešu un rosinājusi viņus dalīties savās atmiņās, pašai uzņemoties sarunu vadītājas lomu. (Teju jau nosaucu viņu par moderātori – vārdā, ko

šad tad lieto latviešu tekstos, – līdz **Latviešu literārās valodas vārdnica** mani apgaismoja, ka moderātors esot ierīce pianīna skanas klusināšanai! Klasiskā, Endzelīna redīģētā 1930. gadu **Svesvārdu vārdnica** gan moderātoru no latīņu valodas tulko arī kā savaldītāju, un tad jau sarunu vadītāja nosaukšana par moderātoru varētu būt vietā, jo aizrāvušies runātāji reizēm taču jāsavalda, lai arī citi tiktu pie vārda.)

Jau otrā „saruna” rodas neticība, ka tā ir īsta saruna, jo kāds Janis Kauliņš runā trīs lappuses no vietas. Grūti ticēt, ka ne „moderātore”, nedz kāds cits sarunas dalībnieks tik gaļam runājumam pa vidu neiejauktos ar kādu jautājumu vai piebildi. Trešajā sarunā par vienu no dalībniecēm tiek pieitekta jau 1975. gadā mirusī trimdas rakstniece un kritiķe Paula Jērgere-Freimane (latvisko – e galotni viņa gan sava uzvārda pirmajai pusei nemēdza piekabināt), un nu kļūst it kā skaids, ka sastādītāja sarunām pa vidu iecerējusi likt arī kādu jau mirušu siguldiešu rakstveida liecības par savu pilsētu un novadu.

Kā Anita Mellupe pareizi raksta uz grāmatas aizmugurējā vāka, jāpaitet kādam laikam, „kamēr lasītājs pieņem spēles noteikumus”.

Ceturtajā sarunā, kas ilgst vēselas septiņas lappuses, it kā piedalījusies speciāliste bērnu literāturā, profesore Ilze Stikāne, kas man pazīstama. Zvanu profesorei un vaicāju, vai tad bija vērts sēdēt līdz tik plašai sarunai, lai pateiktu tikai divus teikumus, izsakot pateicību zirgu trenerei par mācīšanu pusaudžiem apieties ar zirgiem. Ilze Stikāne paskaidro, ka nekādās sarunās nav piedalījusies, bet savas atmiņas par Siguldā vadītājiem gadiem iesniegusi izdevējā rakstveidā un ka tās sadalītas starp 4. un 23. „sarunu”. Sāk izskatīties, ka atsevišķas sarunas ar individuāliem – piemēram, ar Pēteri Klaviņu pa telefoni 187. lappusē, – gan būs sastādītāji bijušas, bet ka lielu daļu grāmatas aizpilda rakstveidā iesniegti vai agrākos iespieddarbos uzieti atmiņu stāstījumi un liecības.

Rodas jautājums, kāpēc sastādītājai bija vajadzīgs fiktīvais sarunu formāts. Lūk, tāpēc, ka ienākušās un uzkrātās vielas bijis par daudz, lai to sakārtotu sistēmātiski un pārskatāmi. Grupu sarunas jau arvien mēdz būt tādas, – lai kāds būtu nospraustais temats un lai cik prasmīgs moderātors, sarunu dalībnieki katrs raujas uz savu pusi un noklist blakustematos. Mērena nesakārtotība duča cilvēku sarunai ir dabiska. Sarunu formāts tāpēc it kā attaisno grāmatas nepārskatāmību, tomēr šī nepārskatāmība skumdina.

Liekas, tikai ilggadējākie siguldieši, zinākākie veterāni vēlēsies sējumu izlasīt vārds vārdā no 1. līdz 512. lappusei. Vairākums grāmatas lietotāju vēlēsies tajā uzmeklēt viņus interesējošas vietas, lietas un personas. Nesakārtotību varētu kaut cik neitrālizēt ar labiem satura, personu un tematiskiem rādītājiem. Tomēr maz palīdzētu rādītājs ar tādiem virsrakstiem kā „Kaimiņu būšanas un nebūšanas”, „Visu mūžu un vēl aiz tā” vai „Atkal tevi ieraudzīt kā pirmoreiz!”. Ir „Paligs lasītājam” ar alfabetā secībā sarindotiem to personu vārdiem, kuŗas tekstos pieminētas vairākkārt. Tematiska rādītāja („indeksa”) nav.

Tā kā man, tāpat kā tūkstošiem citu cilvēku, visvairāk darīšana ar Siguldu iznāk vasarās, apmeklējot ikgadējos Opermūzikas svētkus, mēģinu uziet kaut ko par riem. „Paligs lasītājam” rāda, ka svētku rīkotājs Kalns Dainis pie minēts 21. un 26. sarunā. 21. sarunā moderātore par svētkiem pasaka trīs teikumus:

Neviena lieta nenokrīt no gaisa. Arī Siguldas Operas svētkus dakteris Dainis Kalns nenosapņoja vienā naktī, pirms tam bija Garīguma licejs. Kad 2010. gada svētkos Kalna kungam vaicāju: kas šajos gados visvairāk palīdzēja un kas traucēja, – atbildē skanēja: „Palīdzēja – ģimene, traucēja – sponsoru, mecenātu trikums, cilvēka pārliecība, ka biļeti taču var nopirk pēdējā brīdi.

26. sarunā ceturtais teikums:
Daiņa Kalna Opersvētki – vien-

reizējs pasākums Siguldas atpazīstamībai.

Saskaitījis šim „vienreizējam pasākumam” 512 lappusu biezā sējumā veltītus tikai četrus teikumus, vaicāju Dainim Kalnam, vai arī viņš pats tīcis uzaicināts uz sarunu vai kā citādi izteikties. Atbildē: nē. Kā kuriozs jāmin, ka ievadīvārdos sastādītāja pēc pateicības izteikšanas visiem, kas palīdzējuši grāmatai tapt, pateicas arī „visiem, kuŗi šoreiz nepiedalījās”, jo, „ja atsauktos visi, grāmata būtu jāzīzdod piecos sējumos vismaz”.

Illi ārzemēs dzīvojušiem latviešiem, bijušiem siguldiešiem, patiks dabūt zināt, ka šajā pašā vienīgajā sējumā nav aizmirstī daži no viņiem. 313. lappusē reproducēts 1992. gada aviāzraksts „Latviešu rakstniece no Havaju salām Sigulda”, kas stāsta par Dzidras Zeberiņas viesošanos savā bērniņas un jauniņas gadu pilsētā. 339. lappusē lasām par melburnieti Ēriku Ābeli un viņas viru, dzejnieku un grāmatnieku Kārli Ābeli. Arī viņi ik Latvijas apciemojumā iegriežas Siguldā, kur Ērika pavadijusi vairākas vasaras bērnībā.

Negātīvi kritiskās piezīmes ie priekšējās rindkopās lai netiek uzskatītas par auksta ūdens uzšķāšanu sastādītājas karstajai un darba mīlestības pilnajai sirdij! (Vai iznāca poētiski?) Projektā, kā šādus pasākumus tagad mēdz saukt, ieguldīta degsme un enerģija ir slavējama. Priečāsimies!

Eduards Silkalns

ZIŅAS ĪSUMĀ

Jēkabpils reģionālā slimnīcā 25. novembrī, klātesot Veselības ministrijas pārstāvjiem, notika renovācijas projekta „Stacionārās veselības aprūpes infrastruktūras uzlabošana SIA „Jēkabpils reģionālā slimnīca”” nobeiguma sarīkojums. Renovēts slimnīcas 2. un 5. stāvs, kā arī terapijas nodaļa poliklīnikas ēkā.

Gulbenes jauniešu „Rotaract” klubs arī šogad turpinās pagājušajā gadā aizsākto tradīciju – rīkot labdarības akciju „Nopērc nieku – sagādā prieku”, lai Ziemsvētkos iepriecinātu daudzibērnu ģimenes.

Krāslavā tiek celta trešā SIA Latgran biomassas granulu rūpnīca. Uzņēmumam (dibināts 2004. g.) ir jau rūpniecas Jaunjelgavā un Krustpils novada Kūku pagastā, kur gadā saražo 230 000 tonnas granulu. Nu saražotā apjoms palielināsies līdz 380 000 tonnām.

Valsts policijas Latgales reģiona pārvaldi Rēzeknē, Valsts robežsardzes (VRS) Ludzas pārvaldi un VRS kolledžu 25. novembrī apmeklēja iekšlietu ministrs Richards Kozlovsks. Viņš iepazīnās arī ar situāciju valsts austrumu robežkontroles punktā Terechovā, apmeklēja VRS Aviācijas pārvaldi un VRS Pasienas robežapsardzības nodaļu. Vizītes nobeigumā ministrs piedalījās Latvijas (ES) austrumu „zaļās” robežas apsekošanā.

Latvijas energosabiedrības Latvenergo meitasuzņēmums „Sadales tīkls” visā Latvijā uzsācis elektrolīniju trašu sagatavošanu ziemai, atbrīvojot tās no kokiem un zariem, kas kaļas pāri vadiem. Hēlikoptera „zāģis” būtiski pāatrīna darbu, arī grūti pieejamās vietās, purvainos apvidos.

Latviešu valodas aģentūra (LVA) laidusi klajā grāmatu „Ko, Latvija, varu tev dot?”, kuŗā sakopoti labākie 2010. gada skolēnu literāro darbu fragmenti un zīmējumi. LVA arī šogad izsludinājusi radošo darbu konkursu „Starp mani un tevi ir valoda”, kuŗā var piedalīties ikviens skolēns.

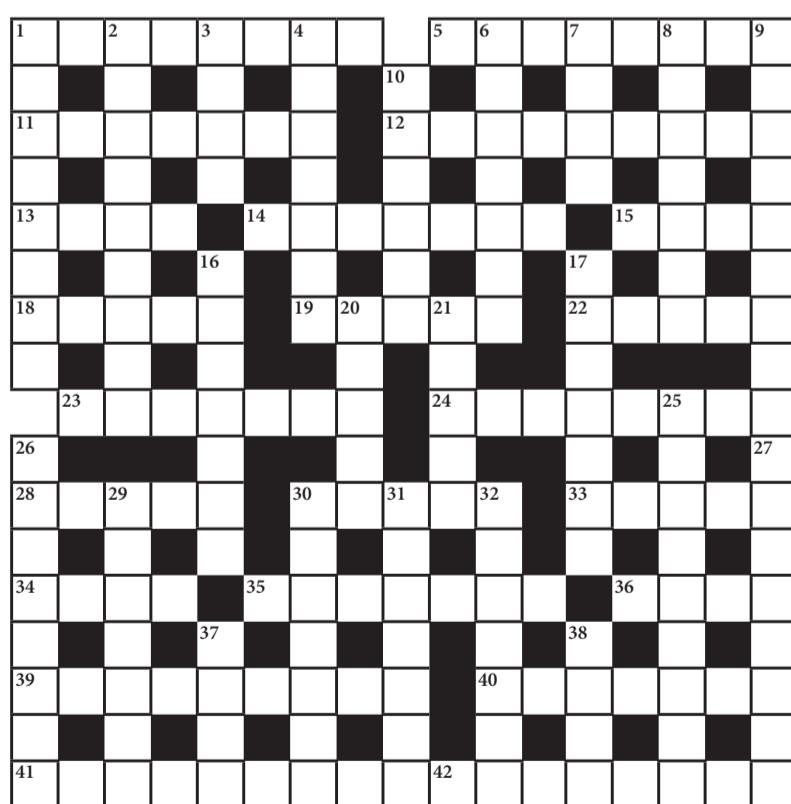
Jēkabpils Tautas namā 25. un 26. novembrī notika Starptautiskais amatierētātru festivāls „LAIPA VII”, kuŗā piedalījās Rīgas Techniskās universitātes Studentu teātris „Kamertonis”, Jūrmalas teātris, Rēzeknes Tautas teātris, Valkas pilsētas, Balvu, Lielvārdes un citi teātri.

Valkas Mākslas skolā aplūkojami SIA „Ziemeļvidzemes atkritumu apsaimniekošanas organizācijas” (ZAAO) vides projekta izstāde „Cilvēks vide” – regiona skolu un pirmsskolas izglītības iestāžu audzēkņu veidotie radošo konkursu „ZAAO pastkarte”, plakātu konkursa „Tīra vide” zīmējumi, kā arī vides installācijas „Lai dzīvo atkritumi” veidotie darbi fotografijs.

Valija Berkina

Krustvārdu mīkla

Sastādījuši Daiga un Ilmārs Kalni (ASV)

42. Ieildzināt, aizkavēt.
Stateniski. 1. Ezers Vidzemē. 2. Piekļaut. 3. Liels pīļu dzimtas putns. 4. Sajūsma; degsme. 6. Plāvu putns. 7. Psihiskas ciešanas; sirdēsti. 8. Cildinājums. 9. Izmest. 10. Vieglis audums. 16. Elpas trūkums. 17. Plūsma, tece. 20. Dzelzceļa stacija Rīgā. 21. Pērt, sist. 25. Krēsla atmugure. 26. Rakstveida reģistrs, uzskaitījums. 27. Atzīt par labu; apstiprināt. 29. Skaņa, ko atvirza atpakaļ apkārtnes priekšmeti. 30. Neklūdīgs, precīzs. 31. Neliela, tikko manāma atšķirība. 32. Daiļa. 37. Dīgli, kas izdīgst no sēklām. 38. Tecināt.

Krustvārdu mīklas (BL Nr. 45) atrisinājums
Līmeniski. 1. Kaviārs. 4. Suslīks. 7. Bīte. 9. Iṛas. 11. Liene. 13. Efeja. 14. Astri. 15. Epos. 18. Estēts. 21. Ligava. 23. Auskari. 24. Peru. 25. Elle. 26. Kajites. 27. Sasiet. 29. Apinis. 32. Asote. 35. Alata. 37. Astra. 38. Naigi. 39. Vara. 40. Ķeza. 41. Slābana. 42. Sasalis.
Stateniski. 1. Kancele. 2. Ārija. 3. Spelte. 4. Spiegs. 5. Skara. 6. Spānija. 9. Neto. 10. Vest. 12. Ātra. 16. Pasijas. 17. Startēt. 19. Ēzelī. 20. Saukt. 21. Liesa. 22. Galdi. 27. Svainis. 28. Skat. 30. NATO. 31. Stagars. 32. Ainava. 33. Olis. 34. Etikis. 36. Amata. 37. Auzas.

Līmeniski. 1. Latviešu dzejniece (1865–1943). 5. Jēzus Kristus mācekļi. 11. Darbibas persona R. Blaumanja lugā „Skroderdienas Silmačos”. 12. Laika spridīs; noteikts laks. 13. Rūpēties par kādu; uzturēt kārtībā. 14. Pievilcīgas, patīkamas. 15. Naudas vienība kādā ES valstī. 18. Speciāli uzbūvēti ceļiņi ātruma sacīkstēm. 19. Upe Kurzemē. 22. Bišu tēviņš; liekēdis (sar.). 23.

Mākslinieka darbnīca. 24. Daudzstīgu strinkšķīnāmais mūzikas instruments. 28. Katolūvīešu klosterēa priekšnieks. 30. Patstāvīga iedala kādā (juridiskā) dokumentā. 33. Ne tik daudz. 34. Precētas sievietes galvassegā. 35. Nelieli naudas ziedojuumi. 36. Augsne; sauszeme; valsts. 39. Pilsēta Salaspils novadā. 40. Izlidot no stropa, saimei daloties. 41. Spiežot samazināt tilpumu.

Balsojiet par Brīvo Latviju!

Jūsu abonements ir svarīgs, lai mūsu laikraksts arī turpmāk pastāvētu un paustu objektīvu un vispusīgu informāciju! Pasūtiniet BL saviem radiem un draugiem Latvijā, savai dzimtajai skolai, bibliotēkai! Uzdāviniet abonementu sirmajiem legionāriem, kuriem tik ļoti vajadzigs sarunbiedrs!

1 gada abonamenta cena, pasūtinot avīzi Latvijā – Ls 29,- Samaksa jāveic, naudu ieskaitot SEB banka, konta nr. LV80UNLA0050016243516 ar norādi „BL abonements”.

Pasūtināt BL varat arī Rīgas redakcijā Ausekļa ielā 14-2, Rīgā LV-1010, tālr. +371 67326761, e-pasts: redakcija@brivalatvija.lv
Par pasūtināšanas cenām un kārtību mītnes zemēs skat. avīzes pasītē

BL MANAM DRAUGAM

Lūdzu piesūtīt laikrakstu *Brīvā Latvija*

no _____ līdz _____

(uz ____ mēnešiem) pēc šādas adreses:

Tālrunis: _____

e-pasts: _____

Kuponu, lūdzu, sūtiet uz redakciju vai savam mītnes zemes pārstāvam!

BL MAN PAŠAM

Lūdzu piesūtīt laikrakstu *Brīvā Latvija*

no _____ līdz _____

(uz ____ mēnešiem) pēc šādas adreses:

Tālrunis: _____

e-pasts: _____

Kuponu, lūdzu, sūtiet uz redakciju vai savam mītnes zemes pārstāvam!

(Turpināts no 1. lpp.)

VALSTS SVĒTKI STOKHOLMĀ

Plašākus LSDSP ĀK 18. novembrī svētkus rīkoja Latvijas 70. gadadienā 1988. gadā Igauņu namā, tajos piedalījās Brūno Kalniņš, kā arī viesi no vēl okupētās Latvijas. Diemžēl Brūno Kalniņš Latvijas brīvības atjaunošanu ne piedzīvoja, aizgāja mūžībā 1990. gadā. Toties viņš ar visu sirdi un dvēseli atbalstīja Latvijas tautas brīvības centienus atmodas gados un nomira pārliecībā, ka kuŗu katru bridi Latvija brīvību atgūs.

Bija prieks, redzot, ka plašo Ādolfa Fredrika baznīcu piepildīja visu paaudžu pārstāvji. Tur bija gan vecā trimda, gan arī jaunā migrācija jeb, diplomāta R. Lappuķes vārdiem, jaunā globālizētā kustības pārstāvība. Ne tikai koris un latviešu skola, bet arī dievlūdzēju pulks bija stingri "integrēts". Princīpā te bija atainota pašreizējā situācija: latviešu jauniebraucēji Stokholmā jau vairākus gadus skaitliski pārspēj veco trimdu. Neapšaubāmi ir bijis grūti ieklūt

dienā. Dievkalpojums prāvestes Ievas Graufeldes vadībā bija ļoti labi apmeklēts, bet kārtējo reizi pietrūka dziesmu lapiņas. Dievkalpojumu kuplināja Stokholmas latviešu koņa un Stokholmas latviešu skolas audzēkņu dziedātās dziesmas. Pie karoga stāvēja latviešu skolas 7. klases audzēkņi.

Pēc dievkalpojuma netālajās ABF nama telpās notika 18. novembrī svinīgais akts. Svētku runu teica Rolands Lappuķe, Latvijas speciālu uzdevumu vēstnieks sadarbībā ar diasporu. Sekoja brīnišķīgs klasiskās mūzikas koncerts Kristīnes Paulas (klavieres) un

Lienes Neijas-Kalniņas (vijole) atskanōjumā. Pateicībā par sirsniņiem aplausiem vēl tika atskanōts E. Dārziņa "Melancholiskais valsis". Paldies rīkotājiem par skaisto vakaru!

Lilita Zalkalne

Iespiedklūdas labojums

Nebiju pārlasījis sava apskata „Pieci papildinājumi trim krājumiem” datorsalikumu, un no mana ķeburainā rokraksta avīzēs ieviesusies klūda (*Brīvā Latvija, Laiks*, 41. numurā). Pieminētā dzejnieka uzzvārds ir **Mindenbergs**, nevis Hindenbergs.

Atvainojos lasītājiem.

Ilgonis Bērsons

MATĪSS KUKAINIS
ADVOKĀTS AR TIESĪBĀM
ASV UN LATVIJĀ.

- Mantošana.
- Īpašuma pirkšana un pārdošana.
- Meža apsaimniekošana un pārdošana.

Valņu iela 3, Rīga, LV-1050
matiss@sk-legal.com
+371 28390346

Ziemsvētku tirdzināš

Zviedrijas Latviešu apvienība aicina uz gadskārtējo svētku tirdziņu
š.g. 18. decembrī no pulkst. 12.00 līdz 17.00
parastajās telpās, Wallingatan 34, 5 tr.
(durvju kods 8591), Stokholmā.

Varēs iegādāties taisnā celā no Latvijas atvestus labumus – rupjo un saldskābo maizi, sieru, skābētus kāpostus, šprotes, zirņus, „gotiņas” un daudz ko citu. Piedāvāsim par pašizmaksu Latvijas desīnas ar piedevām.

Visi mīli gaiditi – ZLA valde

Brīvā Latvija

reklāmas cenas Latvijā

Cena - Ls 0,78 par cm²
ierāmējumā
Atlaides par reklāmas publicēšanas biežumu:

- Atkārtojot vienu un to pašu reklāmu 2 reizes, paredzēta atlade 10 % apmērā no parastās cenas.
- Atkārtojot vienu un to pašu reklāmu 3 reizes, - 15 % no parastās cenas.
- Atkārtojot vienu un to pašu reklāmu 4 reizes un vairāk, - 20 % no parastās cenas.
- PRIVĀTSLŪDINĀJUMIEM: LS 0,39 par 1 cm²
ierāmējumā.
- SĒRU SLUDINĀJUMS: LS 28,60

Pasta adrese:
Ausekļa iela 14 - 2
Rīga, LV - 1010
Tālrunis + 371 67326761
Tālrakstis + 371 67326784

Darba laiks:
Pirmdiens – 9-17
Otrdiens – 9-17
Piektdiens – 9-15

BRĪVĀ LATVIJA

Latvijas reģ. nr. 1144.
Rietumeiropas latviešu laikraksts,
iznāk sestdienās, 48 reizes gadā.
Izdevēji: *Brīvā Latvijas* izdevēju kopa (BLIK)

Redaktore: Ligita Koftuna
Brīvā Latvija redakcija – Ausekļa iela 14-2,
Rīga, LV-1010
Tālr. (redakcijā) +371 67326761, +371 29439423,
Tālrakstis: +371 67326784.
e-pasts: redakcija@brivalatvija.lv

Administrācija: "Straumēn", Catthorpe Manor, Catthorpe, Leics. LE17 6DF, England.
Tālr. 01788823438, faks 0178882441. Kārtotās seru un citu sludinājumu maksas; pieņemt rietumā abonementus, izņemot Vācijas un Zviedrijas.

Pārstāvniecība Anglijā: Dz.Purmale,
34 Brook Road, Leicester LE5 2HE.
Tālr. 01162431322, faks 01162433312.
e-pasts: dzidra.purmale@talktalk.net

Abonementa maksi, sākot ar
2010. gada 1. jūliju:
Lielbritānijā: 6 mēnešiem £60; 12 mēnešiem £110. Samaksu ar čeku, PO vai naudā (ierakstītā sūtījumā) sūtīt laikraksta administrācijai (adresi skr. augšā), uz vārdu Brīvā Latvija.

Zviedrijā: 6 mēneši Kr 650,-; 12 mēneši Kr 1240,-. Naudas pārvedumi: Lettiska Hjälpkommitén, Brīvā Latvija (Wallingatan 34, 5 tr, S-111 24, Stockholm, Postgiro 11 47 46 – 1). Tālr. un faks 08 – 214425.

Naudas pārvedumi Vācijā: 12 mēn. – 130 euro; 6 mēn. – 70 euro; 3 mēn. – 40 euro; BL korts Lettische Gemeinschaft, Salzmannstr. 152, 48159 Münster. Postbank Hamburg, BLZ 200 100 20, korts 271 751 204. Adrese abonēšanas jautājumiem: Ivars Vētra, Mittelstr. 3, D-35415 Pohlheim, tālr. +49 6004 2801, e-pasts: ivetra@web.de. Cita informācija Nils Ebdens, Lettische Gemeinschaft in Deutschland e. V., Frankfurter Str. 54, D-35440 Linden, tālr. +49 6403 940933, e-pasts: info@lk-v.de

Citās Eiropas zemēs: 6 mēnešiem 70 euro; 12 mēnešiem 130 euro. Naudas pārvedumi ar čeku uz Brīvā Latvija (adrese kā augšā).

ASV un pārējās pasaules valstis 6 mēnešiem USD 90,-, 12 mēnešiem USD 170,-.

Latvijā: 6 mēnešiem Ls 16, 12 mēnešiem Ls 29 (€ 33).

Latviešu organizāciju un privātie sludinājumi maksā £3 par 10 mm augstā vienlesīgā platuma aizņemtu telpu. Sēru sludinājumi (10,6 cm x 7 cm) £35. Zviedrijā – 500 kr.

Komerċiālie sludinājumi £6 par 1 slejas cm.

Atlaides atkārtotām reklāmām.
Ar autoru vārdu, iniciāliem vai segvārdu parakstītos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā arī redakcijas domas. Par līdzstrādnieku honorāriem nepieciešama iepriekšēja vienošanās. Par publikācijas minēto faktu precīzitāti atbild autors.

BRĪVĀ LATVIJA
Latvian Weekly Newspaper
published by the Latvian Publishers Association,
Ausekļa iela 14-2, Riga, LV-1010, Latvia.

Iespēsts: SIA Madonas Poligrafists

SPORTS

Gatis Berkis un Liene Kozlovska kvalificējušies Olimpiskajām spēlēm Londonā

Latvijas antidopinga programma kārtējo reizi augstu novērtēta starptautiskajā sporta arēnā. XXX Olimpisko spēļu Organizācijas komiteja apstiprinājusi, ka Sporta medicīnas valsts aģentūras antidopinga speciālisti Gatis Berkis un Liene Kozlovska būs dopinga kontrolieri 2012. gada Vasaras Olimpisko spēļu laikā Londonā. Latvijas speciālistu apstiprināšana notika pēc tam, kad Londonā bija nokārtots pārbaudes tests. Antidopinga speciālisti no Latvijas pievienosies 170 citiem pasaules labākajiem dopinga kontrolieriem no 48 valstīm.

Jau iepriekš Latvijas sasniegumus antidopinga jomā atzinusi arī Pasaules Antidopinga aģentūra

(WADA), apstiprinot, ka Latvijas antidopinga sistēma atbilst starptautisku standartu prasībām. Ministru kabinets 2011. gada 19. oktobrī apstiprināja noteikumus Nr. 820 „Dopinga kontroles kārtība”.

Londonā XXX Olimpiskajās un Paraolimpiskajās spēlēs piedalīsies 10 500 sportisti un spēļu laikā plānots veikt 5000 dopinga testus. Turklāt tiks nodrošināta ļoti stingra muitas un policijas kontrole, lai izslēgtu iespēju ievest dopinga vielas.

Londonas olimpiskās spēles notiks 2012. gadā no 27. jūlija līdz 12. augustam.

Kazelniķam trešā vieta Čempionu līgas Rīgas posmā

Rīgā pirmo reizi Latvijas vēsturē norisinājās starptautiskas sacensības "Raimonda Bergmaņa kauss spēkavīriem". Šogad aprit 15 gadu,

Spēkavīrs Raimonds Bergmanis šoreiz sacensību komentētāja lomā

kopš Latvijā ar šo sporta veidu nodarbojas viens no sacensību organizātoiem Raimonds Bergmanis. Pirmās pasaules līmeņa sacensības notika 2004. gadā Mežaparka estādē. Piedalījās 36 sportisti, un šis

sacensības kļuva par vienām no ievērojamākām spēkavīru sacensībām to vēsturē. 2005. gadā Latvija notika Eiropas meistarsacīkstes, 2006. un 2007. gadā - Čempionu līgas posmi. Bergmaņa rīkotās sa-

PAZINOJUMI

LATVIJA

DV Centrālas vīdes pārstāvības jaunā adrese: Mārstaļu iela 5. Ieeja no Mārstaļu ielas blakus ieejai viesnīcā „Radi un draugi” uz Krastmalas pusi. Tālr. iepriekšējie 67592238, kab. 26003780, kab. 26003710.

Rīgas Evangeliskās draudzes Adventa - Ziemsvētku dievkalpojums notiks svētdien, **18. decembrī**, plkst. 15. Kalpos draudzes mācītājs prāvests Klāvs Bērziņš. Pēc dievkalpojuma būs ierastais draudzes kafijas galds ar pārsteigumu bērniem. Visi laipni lūgti un aicināti!

ANGLIJA

Halifaksā, 8 Lord Str, HX1 5AE, DVF namā, sestdien, **17. decembrī**, plkst. 14 Ziemsvētku eglīte ar svētbridi, loteriju un kafijas galdu. Visi mīli aicināti.

Lidsā, Polish Catholic Centre LS7 4JE, svētdien, **11. decembrī**, plkst. 15 Ziemsvētku eglīte ar svētbridi, loteriju un kafijas galdu. Visi mīli aicināti.

Lesteras latviešu rīkoto notiku mu kalendārs

(Igaunijas klubu telpās, 366 Fosse Road North, Leicester, LE35RS):

10. decembrī plkst. 13.00-15.00 - Bērnu un jauniešu interešu izglītības centra pārskata koncerts „**Ziemsvētku eglīšu mežs**”. Lomās: Sigita Bite, Edmunds Jēkabsons, Matīss Nitavskis, interešu izglītības centra bērni, Lesteras jauniešu apvienības jaunieši. Režīja: Līga Orlovska, Ivetas Ročānes bērnu mākslas studijas izstāde. Rotaļas ar Ziemsvētku vecīti. Paciņas. Paciņām iepriekš pieteikties pa tālruni 07425867969.

Plkst. 18.00-24.00 „**Ziemassalle!**”. Dzīvā mūzika- Helmuti & Liene. Lidzi ķemt grozinjus, alkoholiskie dzērieni pieejami Igaunijas kluba bārā. Darbosies Ziemsvētku kafejnica pie Diža Pīrāga. Loterija. Ieeja: £ 6.

DVF Londonas nodalas vanažu kopa aicina uz Ziemsvētku tirdziņu sestdien, **3. decembrī**, DVF namā, 72 Queensborough Terrace, London W2, no plkst. 11 līdz 16. Tirdziņu atklās Irēna Hamiltone, lietvede Latvijas vēstniecībā. Pārdošanā būs mantas plašā izvēlē, kafijas galds un loterija. Mājas saimniece gatavos pusdienu-

skābētus kāpostus ar desīnām. Visi būs sirsniņi gaidīti.

„Straumēnos” Ziemsvētku tirzīņš svētdien, **4. decembrī**, Zviedru zālē, Catthorpe Manor, Catthorpe, Leics. Atvērts no plkst. 10. Tirkotāji, lūdzu, laikus pasūtiniet galdus pie Juļa Krieva, zvanot 01788 860599.

Loterija, atspirdzinājumi. Laipni lūdzam apmeklēt.

DIEVKALPOJUMI: **LĪDSAS DRAUDZE**, māc. G. Putce:

Līdsā, 9 Alma Rd., LS6 2AH, Sv. Lūkas baznīcā, sestdien, **24. decembrī**, plkst. 14 Ziemsvētku vakara dievkalpojums.

MANČESTERAS DRAUDZE, māc. G. Putce:

Mančesterā, Stretford, M32 8FE, Martin-Luther-Kirche, 9 Park Road, svētdien, **4. decembrī**, plkst. 13.30 Adventa dievkalpojums.

ZIEMEĻANGLIJAS-BRADFORDAS DRAUDZE, māc. G. Putce:

Bradfordā, 29 Great Horton Rd, BD7 1AA , Vācu baznīcā, sestdien, **24. decembrī**, plkst. 16 Ziemsvētku vakara dievkalpojums.

RIETUMANGLIJAS-VELSAS DRAUDZE

Bristolē, St. Bartholomew's Church, Maurice Road, BS6 5BZ, sestdien, **3. decembrī**, plkst. 15 dievkalpojums ar dievgaldu.

Svonsijā, St. Barnabas Church, Hawthorne Ave, Uplands, Swansea SA2 0LP, svētdien, **4. decembrī**, plkst.16 dievkalpojums ar dievgaldu.

Gernsijā, the Town Church, St. Peter Port, GY1 1, sestdien, **17. decembrī**, plkst. 16 dievkalpojums ar dievgaldu.

APVIENOTĀ LONDONAS LATVIEŠU EV. LUT. UN MIERA DRAUDZE, māc. Elīza Zikmane

Rovfantā, Rovfantas dievnāmā, svētdien, **4. decembrī**, plkst. 11.30 2. Adventa dievkalpojums ar dievgaldu. Dievkalpojumu vada prāv. Dr. Andris Abakuks. Pirmsdien, **26. decembrī**, plkst. 11.30 2. Ziemsvētku dievkalpojums ar dievgaldu.

Londonā, Sv. Annas un Sv. Agneses baznīcā, EC2V 7BX, svētdien, **27. novembrī**, plkst. 14 Zviedru

1. Adventa dievkalpojums. Sestdien, **10. decembrī**, plkst. 14.00 3. Adventa dievkalpojums ar dievgaldu. Sestdien, **24. decembrī**, plkst. 15 Ziemsvētku vakara dievkalpojums. Piedalījās 36 sportisti, un šis

draudzes baznīcā: *Eglise suédoise, Ave. des Gaulois 35*, BE-1040 (pie metro stacijas Merode, blakus Cinquantenaire parkam). Dievkalpojumu vadis prāvests Klāvs Bērziņš, pie ērģelēm Dagnija Greiza. Pēc dievkalpojuma – kafijas galds ar līdzi paņemtiem grozījumiem Ziemsvētku noskoņā. Visi mīli lūgti un gaidīti!

Vircburgā, Deutschhauskirche, Am Schottenanger 2, sestdien, **10. decembrī**, plkst. 13.30 būs Adventa dievkalpojums. Archib. Elmārs E. Rozītis. Sekos kafijas galds draudzes telpās.

Etlingenā, Liebfrauenkirche, Lindenstr, svētdien, **11. decembrī**, plkst. 14 paredzēts 3. Adventa dievkalpojums. Archib. Elmārs E. Rozītis. Sekos draudzes vakars ar kafijas galdu.

Ludvigshäfenā, Sv. Ludviķa baznīcā St. Ludwig, Bismarck un Wredestrasse krustojumā, svētdien, **19. decembrī**, plkst. 15 notiks dievkalpojums Ziemsvētku un gadu mijas iezīmē, ar dievgaldu. Archib. Elmārs E. Rozītis. Pēc dievkalpojuma draudzes telpās azaids grozīju veidā.

ZVIEDRIJA
Latviešu pensionāru biedrība Gēteborgā ziņo:
Mūsu sanāksmju vieta mainīta! Sestdien, **17. decembrī** 2011. gadā, tā plkst. 13 notiks Gēteborgas ev. lut. draudzes telpās! **HAGA ÖSTERGATAN 30, Gēteborgā**. Sarīkojums ar maizītēm par labprātīgiem ziedojušiem. Biedri un viesi laipni gaidīti. Valde

censības plānots padarīt par ikgadēju notikumu Latvijas sporta dzīvē.

Šāda veida sacensības ir lielākās Eiropā, organizātori vēlas tās padarīt rēgulāras un aizsākt tradīciju, kas ar laiku varētu sasniegt Arnolda Švarcenegera vārdā nosaukt **Arnold Clasic**.

Pārliecinošu uzvaru ar 68,5 punktiem izcīnīja pasaules labākais sportists Žīdrūns Savicks no Lietuvas. Otra vietu ieņēma kanadietis Žans Fransuā Karons, trešo - atpaliekot par diviem punktiem, ieguva mūsu svarcēlājs Agris Kazelniķiks. Sešu disciplīnu summā viņš izcīnīja 46 punktus. Tikpat punktu bija arī Marekam Leitim, viņš palika ceturtajā pozīcijā. Latvijas jaunais sportists Didzis Zariņš ar 30 punktiem ierindojās 11. pozīcijā.

Kazelniķiks uzvarēja 430 kg smaguma nešanā 25 m garā distancē. Leitis spēja būt labākais apvienotajā riepas vešanas un smagumu nešanas disciplīnā.

P. Karlsons

Paziņojumi par sarīkojumiem un dievkalpojumiem BL tiek publicēti par brīvu. Taču izdevēji un redakcija priecāsies par ziedojušiem, ko lūdzam pārskaitīt mītnes zemes pārstāvīm (sk. avizes pasītē 11. lpp.).

DIEVKALPOJUMI
Gēteborgas latviešu ev. lut. draudzes Ziemsvētku dievkalpojums svētdien, **18. decembrī**, plkst. 14 Hāgas baznīcā. Dievkalpojumu vadīs prāveste Ieva Graufelde. Pēc dievkalpojuma visi sirsniņi gaidīti pie kopīga galda Hāgas draudzes namā. Aicina draudzes valde. **Bērnus pārsteigs Ziemsvētku vecītis!** Bērni aicināti pie eglītes Ziemsvētku vecītim kaut ko nodziedāt, nodeklamēt vai ko pastāstīt. Vecākus lūdzam panemt līdzi dāvaniņu savam bērnam un to ielikt Ziemsvētku vecīša maisā.

Eskilstunas latviešu draudzes Adventa dievkalpojums ar Svēto Vakārdieni notiks svētdien, **18. decembrī**, plkst. 13 Svētā Andreas baznīcā. Dienas mude: "Vai mums citu gaidit?" Mats Stenlunda mūzikāli priekšnesumi. Mācītāja Dr. Normunda Kamergrauža homīlia. Pēc dievkalpojuma svētku galds draudzes namā. Esiet aicināti un gaidīti!

Mūsu mīlais JĀNIS VILHELMΣ ZALCMANIS
Dzimis Rīgā 1919. gada 25. maijā, miris Stokholmā 2011. gada 22. novembrī
Viņu dārgā piemiņā naturēs MĀRA IEVA MAIJA UN VIJA AR ĢIMENĒM RĪGĀ
Izvadišana no Brommas baznīcas Stokholmā 8. decembrī tikai piederīgo klātbūtnē.

Luksemburgā svin svētkus ar *Mazo kavaleriju*

Iespējams, daudzi lasītāji neko nav dzirdējuši par *Mazo kavaleriju*. Ar viņiem iepazinos neklātiēnē, pirms diviem gadiem skatoties *Likteņdārza* talku. *Kavalerijā* piedalās daudz pazīstamu, arī mazāk pazīstamu cilvēku; viņi dzied pašu komponētās dziesmas ar Imanta Žiedoņa tekstiem un vispār – strādā un dzied. Viņi brauc talkās pa Latviju, izraugās kādu galamērķi un brauc to sakopt. Toreiz *Mazā*

(*Skalā balsī*) Ah.... Tas ir tik forš! Tā ir domubiedru grupa, 10–15 cilvēki - mūzikanti, studenti, sociologi, baņķieri, mācībspēki, kuŗi kopš aprīļa reizi trijās nedēļās dodas arpus Rīgas, vēlams, uz laukiem - jo tālāk, jo labāk -, un tur priekšā ir viens, kurš zina, ka mēs braucam, un jau ir noorganizējis bariņu vietējo talcinieku... Tad mēs dodamies vai nu krūmu biezoknī, vai arī, piemēram, uz lauku vākt akme-

Mazā kavalerija

bet viņa vēl nav akreditēta Luksemburgā. Tā nu šobrīd esam bez oficiālas pārstāvniecības, lai gan mūsu goda konsuls Anrijs Dīdrichs, kā vienmēr, atbalsta Luksemburgas latviešus. Savā īsajā uzrunā viņš pauda prieku, ka redz tik daudzus latviešu bērnus, daudzi dzimuši Luksemburgā, kuŗi runā latviski un piedalās latviešu sarīkojumos. Tiesa, šoreiz Luksemburgas folkloras kopas *Dzērves* priekšnesumā bērni nepiedalījās, bet viņu čelas bija dzirdamas visapkārt.

Viena no *Mazās kavalerijas* līdzdibinātājām ir jaunā kultūras ministre Žaneta Jaunzeme-Grende (VL-TB/LNNK). Viņa ieradās Luksemburgā kā *maza kavaleriste*. Ministre atzina, ka jaunajā amatā esot pārdomājusi, vai doties ceļā ar „savējiem”. Taču – tagad ir citi laiki un „mums ir jābūt atvērtiem un

cilvēciskiem”, viņa pauda sarunā. Lai gan nebija laika iedzīlināties politiskos jautājumos (*kavalerija* Luksemburgā bija mazāk nekā 24 stundas!), radās iespaids, ka jaunā kultūras ministre ar ideālismu uzņēmusies jaunos pienākumus, papildinot kultūras jomas vajadzības un prasības ar savu lielu pieredzi uzņēmējdarbā. (No 2006. līdz 2008. gadam Jaunzeme-Grende bija Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras (LTRK) padomes locekle, viceprezidente, bet 2008. gada aprīlī kļuva par LTRK valdes priekšsēdi. Šo amatu viņa atstāja šā gada martā.)

Varētu teikt, ka Luksemburga šoreiz deva savu „iesildīšanās” grupu, jo *Dzērves* ieskandēja koncertu, bet viņu dziesmu skanām pievienojās un tad tās pārņēma savā ziņā *Mazā kavalerija*. Nedzīrdētas dziesmas ar Imanta

Ziedoņa tekstiem un pazīstamas *kavalerijas* dalībnieku dziesmas. Māra Upmane-Holsteina dziedāja savu, ar grupu *Astrōnaut* populāritāti ieguvušo dziesmu „Daļa Rīgas” (Upmanes vārdi un mūzika). „Nē, nē, man nevajag citā Rīgā,/ Esmu šeit pat savā sabiedrībā./ Nē, nē, es nelūdzu citu Rigu,/ Daļa šīs Rīgas jau daļa no manis.”

Diemžēl Renārs Kaupers pats nevarēja ierasties Luksemburgā, taču viesi klātesošiem par prieku nodziedāja Kaupera/Cipes dziesmu ar vārdiem: „Tie ir vārdi no manas tautas/ Un dziesma man arī no tās/ Un es zinu, neviens manā vietā/ To nedziedās.” Šis bija ļoti aizkustinošs brīdis, kad zālē sēdošie pievienojās viesu balsīm un uz brīdi kļuvām par mazliet lielāku *kavaleriju*...

Valda Liepiņa

VALSTS SVĒTKI GĒTEBORGĀ

Svinēt Latvijas valsts dibināšanas 93. gadadienu Gēteborgā pulcējās liels skaits latviešu. Gēteborgas Latviešu apvienības (LAG) priekšsēde Ilze Šakare, atklājot vakara programmu, ar prieku sveica viesus no tuvienes un tālienes. Svētku runu teica diplomāts Rolands Lappuķe no Rīgas, īpašu uzdevumu vēstnieks darbam ar diasporas latviešiem. Publīka ar lielu interesi klausījās referenta stāstījumu par trimdas latviešu devumu Latvijai gan okupācijas laikā, gan atkusnim sākoties, kā arī aktīvi piedaloties politiskajos procesos saistībā ar pievienošanos Eiropas Savienībai un NATO. Referents uzsvēra arī šodienas latviešu diasporas svarīgo uzdevumu nezaudēt kontaktus ar savu valsti, turēt to godā un nodot tālāk saviem bērniem latviešu valodu un kultūru.

Koncerta daļā klātesošos iepricināja jaunā celloste Anja Strautmane. Programmā dzirdējām gan Prelūdi no J. S. Bacha *Svītas Nr.6* un *Sarabandu*, zviedru komponista I. Lidholma *Fantasia sopra Laudi* un *Dolcissimo* no mūsu P. Vaska *Grāmata cēllam*. Piedevās variācijas par tautasdzesmu *Tumša nakte...*

No kreisās: **Jonas Steen, Ilze Šakare, Rolands Lappuķe**

Īpašs vakara viesis bija jaunais goda konsuls Gēteborgā, **Jonas Steen**, ko sirsnīgi visu vārdā sveica R. Lappuķe un I. Šakare. Goda konsuls savā runā pateicas par godpilno uzdevumu un solīja publikai ar prieku strādāt Latvijas labā. Nobeidzot vakara pirmo daļu, kopīgi nodziedājām Valsts himnu un tāpat kopīgi pacēlām glāzes par Latviju, novēlot tai ilgu mūžu.

Svētku vakars turpinājās ar kopīgu mielastu. Kamēr publīka iepazinās un atpazinās, LAG val-

I. Šakare

RADI UN DRAUGI

VIESNICA • HOTEL

VIESNICA "RADI UN DRAUGI" - JŪSU VIESNICA RĪGĀ!

72 labiekārtotas un mājīgas istabas (cena no 51EUR) / Bagātīgas brokastis iekļautas viesnīcas cenā / Konferenču zāle / Autostāvvieta Vecrīgas centrā

Mārstaju iela 1, Rīga, LV1050, Latvija T:+371 67820200 F:+371 67820202 E:radi.reservations@draugi.lv
www.draugi.lv

2011. gada 19. novembris Vircburgā, Vācijā

Latvijas Republikas proklamēšanas 93. gadskārtas diena tika svinīgi atklāta Vircburgas Vācu – Latviešu baznīcas „kamīnālē“ telpās ar svētku runām, kurās teica Daugavas Vanagu priekšsēdis Mārtiņš Bērziņš, archibīskaps Elmārs Ernsts Rozītis un draudzes locekle Daina Pollmanne. Par apliecinājumu Latvijai tika nodziedāta Latvijas Valsts himna.

Svētku dalībnieki bija ne tikai no Vircburgas un tās apkārtnes, bet arī no Tiringenās, Bāden-Vītembergas un pat no Anglijas

No kr.: Māra Sinka, Sarma Zēgnere, archibīskaps Elmārs Ernsts Rozītis un Daina Pollmanne

Karalistes mērojuši tālus ceļus, lai apliecinātu un pierādītu savu vienotību, ka 18. novembris ir vissvarīgāk un nozīmīgākā diena, kad mēs esam ar vienām domām visur pasaule kopā!

Ne tikai (tautas) dziesmas, bet arī rotaļas „Kas dārzā, kas dārzā“, „Ādamam bij septiņ dēļ“, kurās no divgadīgiem „sienāžiem“ līdz pat septindesmitgadīgiem „dunduriem“, saistīja un sasildīja dalībnieku sirdis. Kopībā - ne tikai dziesmās, dejās, bet arī darbos - bija šī vakara pamats.

Tas attiecas arī uz Latvijas valdību - beidzot strādāt visiem kopā, lai vārds Latvija būtu dzirdams ne tikai Latvijā, bet arī ārpus tās!

To mēs panāksim, tikai ja būsim zinību kāri un nepelns cits citu, bet būsim paši aktīvi gan Latviju, gan ārpus savas valsts. Izglītība, drosmē, darbs un vienotība ir nozīmīgākie vārdi, kuri uzlabos sociālo stāvokli Latvijā, palīdzēs Latvijai tikt ārā no parādiem un Latviju - kā vārdu pašu celt visā pasaule.

Dievs, svēti Latviju!
Daina Pollmanne

M U M S R A K S T A

Vēsturiska patiesība

Vēlos pievienoties Imanta Piķela un Mirdzas Rozenbachas teiktajam, ko nesen lasīju viņu vēstulēs *Brīvai Latvijai*. Padomju Savienības karaspēks ienāca Latviju ar tādu pārspēku, ka nevarēja būt šaubu par okupāciju. Jā, „mēs esam vēl dzīvi...”, un es vēlu saviem laikabiedriem vēl ilgus gadus, lai runātu patiesības labā.

Man ir saglabājusies neliela angļu valodā sarakstīta brošūra, ko 1948. gadā izdevusi Latvijas sūtniecība Vašingtonā (sūtnis A. Bilmanis). To sarakstījis bijušais Latvijas sabiedrisko lietu ministrs Alfreds Bērziņš, virsraksts *I saw Vishinski Bolshevik Latvia*.

Autors sāk ar 1920. gada 11. augustā parakstīto miera līgumu, kuŗa ietvaros Padomju Savienība svinīgi atsakās uz mūžīgiem laikiem no tām kādreizējās krievu imperijas territorijām, kurās tagad ir Latvijas Republika. Miera līgumam sekoja vēl citi līgumi, kam bija jānovērš visi iespējamie konflikti un pārpratumi savstarpēju sarunu cēlā. Divdesmit gadu Latvijai nebija iemesla sūdzēties par savu kaimiņu rīcību, raksta Alfreds Bērziņš.

1939. gada abas lielvaras no Maskavas un no Berlines neatlaidīgi Latvijai piedāvāja draudzības un savstarpējās palīdzības līgumus. Latvijas valdības atbilde - būdama Tautu Savienības locekle, Latvija nejūtas apdraudēta un uzticās starptautiskiem līgumiem un Tautu Savienības autoritātei. Pēc tam no abām pusēm nāca dažādi pārmetumi Latvijai.

1939. gada augustā tika noslēgts slepenais Ribentropa-Molotova pakti. Tam sekoja 56 000 vācu izcelsmes Latvijas iedzīvotāju izceļošana uz Vāciju. Līdzīga izceļošana notika arī no Igaunijas, bet no Lietuvas ne.

Kaŗš, kā zināms, sākās ar vācu armijas iebrukumu Polijā. Sarkanā armija uzbruka Polijai no savas puses 1939. gada 1. septembrī.

Padomju Savienība 28. septembrī ar tūlītējas militāras okupācijas draudiem piespieda Igauniju parakstīt Draudzības un savstarpējās palīdzības līgumu ar Padomju Savienību, izpildot noteikumu, ka Igaunijai jādod militāras bazes 25 000 sarkanarmiešiem.

Dažas dienas pēc piespiedu līguma ar Igauniju Molotovs pieprasīja, lai Latvijas sūtnis Maskavā ierodas pie viņa, un izteica Kociņu kungam it kā izbrīnu – kā Latvijas valdība vēl nezina, ka Polija

jau ir sairusi, ka Igaunija jau parakstījusi Savstarpējās palīdzības līgumu ar Padomju Savienību. Pēc tam Molotovs pieprasījis, lai Latvijas valdība nekavējoties, vislabāk 24 stundu laikā, atsūta pilnvarotu pārstāvi uz Maskavu parakstīt Draudzības un savstarpējās palīdzības līgumu. Saruna notikusi piekt Dienā.

Nākamajā pirmdienā Latvijas ārlietu ministrs Munters ar padomniekiem Kampi un Ozoliņu ieradies Maskavā. Tur viņiem piebiedrojies sūtnis Kociņš. Ozoliņš bijis starptautisku likumu ekspersts, taču šīnī gadijumā tās neko nepalīdzējis.

Parakstāmais līgums bijis vārdu pa vārdam tāds pats kā tas, ko parakstījusi Igaunija, ar to atšķirību, ka Latvijai jādod militāras bazes 30 000 sarkanarmiešiem. Līguma 5. pantā uzsvērts, ka šī pakta izpilde nekādā ziņā neietekmēs Latvijas suverēnitāti. Pats Stalins Munteram sacījis, ka, pēc Ribentropa vārdiem Vācijai neesot interese par tām territorijām, kas atrodas viņpus Daugavas. Tā Padomju Savienība varētu okupēt šīs zemes katrā laikā. Baltijas taujas varot būt drošas, teicis Stalins, - viņš, pats būdams mazas tautas piederīgais, nedomājot to darīt. Savā runā Stalins apgalvojis, ka Padomju Savienība izpildis visus noteikumus, kas saistīti ar parakstīto paktu. Par to viņš dodot savu bolševika godavārdu. Pagāja vēl astoņi mēneši, līdz Latvija un tās kaimiņu valstis atklāja, ko išti vērti šie svinīgie solijumi.

Drīz pēc Maskavas pakta parakstīšanas padomju delegācija ar ģenerāli Isakovu un admirāli Kuzņecovu ieradās Rīgā, lai nolēmtu, kur izvietos militāras bazes. Ģenerālim Hartmanim dotas instrukcijas piedāvāt bazes tikai Liepājā un Ventspilī, arī papildu krasīta apsardzības posteņus pie Pitrāga. Krievu delegācija neesot strīdējusies. Beigās tomēr visa Liepājas Karosta atdota un arī lidotāju bazes.

Sarkanās armijas vienības Latvijā ienāca 1939. gada novembrī.

A. Bērziņš nepiemin, kad un kā noritējusi Lietuvas līguma noslēšana ar Padomju Savienību, bet Lietuva vispirmā tika vainota šāda līguma noteikumu pārkāpšanā. Lietuvu apvainoja, ka tā iestājusies pretpadomju koalicijā ar Latviju un Igauniju. 1940. gada jūnijā Lietuvas Ministru prezidents Merķis tika pēkšņi aizsaukts

uz Maskavu. Lidz ar minēto pretpadomju „koalīciju” vēl viens apvainojums esot bijis par kādu sarkanarmieti Viļnā, kas izdarījis pašnāvību pēc lietuviešu policijas machinācijām. Molotovs neesot pieņēmis ne izskaidrojumus, ne arī pierādījumus pret šiem apvainojumiem, bet prasījis tūlītēju Lietuvas valdības atkāpšanos un jaunas valdības izveidošanu, kuŗa baudītu Maskavas uzticību. Padomju Savienības valdība darišot visu, ko uzskatīšot par nepieciešamu, arī okupēšot Lietuvu.

Atcēlā uz Kauņu Merķis pāspēja informēt Latvijas valdību par sovjetu ultimātu. Latvijas valdībai nebija nekādu illūziju par traģēdiju, kam nevar pretoties un ko nevar aizkavēt.

14. jūnijā PSRS tanku divīzijas gāzās iekšā Lietuvā un latvju tauta zināja, ka Latvijas kārtā sekos. Tas notika 15. jūnijā divos no rīta, kad pirmās sarkanarmijas vienības uzbruka robežsardzes punktam Rītupē. Divi latviešu karavīri, viena sieviete un viens bērns gāja bojā. Tie, kas izdzīvoja, un arī tuvējo lauku saimniecību iedzīvotāji bija pazuduši Padomju Savienībā, lai nebūtu atstāti liecinieki. Ģenerālis Bolšteins ar padomniekiem nekavējoties pārbaudīja notikuma vietu, kur viss bija nodedzis. Tikai ložu caulītes norādīja, ka munīcija bijusi padomju ražojums. Tas esot bijis neveikls Padomju Savienības mēģinājums radīt ieganstu, lai apvainotu Latviju robežas pārkāpumos.

16. jūnijā, kamēr Daugavpilī notika krāšņi latviešu dziesmu svētki, Maskavā divos pēcpusdienā Molotovs iesniedza ultimātu Latvijas sūtnim Kociņam. Uz šo ultimātu Latvijas valdībai bija jāatbild ne vēlāk kā astoņos vākarā. Ja Latvijas valdība vilcinātos vai prasības noraidītu, sarkanarmija nekavējoties okupētu Latviju.

Valdība sanācā uz pēdējo kabineta sēdi un apsprieda bezcerīgo stāvokli. Pretošās būtu varonīga vēsturiska legenda, bet pēc tam vairs nebūtu latviešu tautas.

Latvija nebija tādā pašā situācijā kā varonīgā Somija. Somija nebija tik pilnīgi norobežota no ārpaša, un tās labvēlīgais ģeogrāfisks stāvoklis atstāja tikai 30 kilometru garu robežu, ko aizstāvēt.

Ultimāta prasības bija Latvijai bez kavēšanās izveidot jaunu valdību, kas „godīgi” izpildītu PSRS – Latvijas savstarpējās palīdzības

pakta noteikumus; turklāt tūlīt piekristu neierobežota skaita Sarkanās armijas karavīru ienāksanai Latvijas teritorijā.

Apvainojumi pret Latviju bija galvenokārt par to pašu fiktīvo militāro koalīciju, ar kuriem Maskava vērsās pret Lietuvu, un savādā kārtā arī par žurnālu *Revue Baltique*, kas divos savos izdevumos centies būt īpaši draudzīgs pret Padomju Savienību.

Latvijas Ministru kabinets atbildē uz Maskavas ultimātu deklarē, ka, piekrīzdamā PSRS prasībām, Latvija to dara tādā pašā savstarpējās uzticības pārliecībā, kā tā ir izpildījusi savus pienākumus pakta ietvaros līdz šim.

Ministri īema vērā palīdzības pakta 5. pantu, kas īpaši apstiprina, ka dalībvalstu suverēnītātē nekādi netiks ieteiktēti.

Sarkanā armija ienāca Latvijā 1940. gada 17. jūnijā. Tā ienāca no austrumiem caur Daugavpili un no dienvidiem caur Lietuvu. Saņieguši Rīgu, sarkanarmieši ne-

kavējoties ieņēma pastu un telegrafa centrāli. Latvija vēl bija nomināli suverēna valsts, bet valstiskā valdība jau bija okupantu rokās.

Sovjetizešanas plāns visos sīkumos tika izpildīts Višinska pārraudzībā. Arī to Bērziņš labi apbraksta. Notika viltotas vēlēšanas un viltota Latvijas pievienošana Padomju Savienībai. Kad Atis Ķeniņš, ģenerālis Balodis, P. Bergs un H. Celmiņš ar lielu drosmi iesnieguši savu Demokrātiskā bloka listi Vēlēšanu komisijai, Višinskis ļoti pieklājīgi esot novēlējis labas sekmes, bet viņa ieliktei visus šos cilvēkus arestējuši un aizveduši.

Komūnistu prese pēc tam šos patriotus nosaukusi par politiskiem avantūristiem, kas „laikā atmaskoti un nodoti prokuroram izmeklēšanai un likvidēšanai”.

Tādi bija Draudzības un savstarpējās palīdzības pakta rezultāti.

Alvīne Zariņa

Krievu lauku „architektūra”

Otrā pasaules karā laikā man bija izdevība dzīlāk ieskatīties krievu sādžas un to sastāvā. Es nonācu līdz Staraja Rusai. Ēku būve un to stils kopumā abās sādžas neatšķīras. Sādžas redzēja tikai dzīvojamās mājas un renumis pa kādai pirtinai, nekādu citu ēku nebija. Lielākā daļa māju no ārpuses izskatījās samērā rūpīgi sakoptas un ar maziem puķu dārziņiem. Ēkas bija būvētas gandrīz pēc viena parauga – tās bija koka, vienstāva, no apāļiem balķiem, ar biezū salmu jumtu. Parasti vienā pusē viens logs ar ieejas durvīm, mājas galā – divi logi. Otrs sānos un otrs galā arī loga nav. Dažas mājas stāv uz koka bluķu pamatiem, un apakša tām tukša, tur mitinās vistas. Iekšpusē – viena istaba ar lielu krāsnī vienā galā, arī tā būvēta uz koka bluķiem, apakša tām tukša, kur ziemā uzturēties vistām. Krāsns virsa ir lēzena, uz tās parasti gul tēvs ar māti un visa ģimene. Krāsns parasti izkurina karstu un tajā ieliek čuguna podus ar produktiem ēdiņam.

Dažas mājas pie gala logiem galiski novietots liels galds ar solu katrā pusē. Dažas sādžas varēja atrast vienu vislabāk uzturētu māju, un tur it kā esot

dzīvojis tā rajona komisārs (polītrijs), kas visu pārskatījis un novērojis. Zeme līdz pašiem mājas pamatiem piederēja kolchozam. Ja kaut ko vajadzēja, piemēram, vistām graudus vai ko citu, viss bija jāpārkopē kolchoza. Visi sādžas iedzīvotāji bija kolchozam piederīgi, un viņiem obligāti bija kolchozā jāstrādā, jo par to rūpējās vietējais komisārs vai kāds stachanovietis. Darbā negājēji tika bieži sodīti kolchoza mērogā.

Dažos ciemos bija atrodamas vecākas mājas, varbūt ar kādu vēsturisko pagātni. Man neizdevās atrast nevienu iedzīvotāju, kas varētu šinī jautājumā kaut ko paskaidrot. Nācot atpakaļ uz Latvijas pusi, vairāk un vairāk parādījās lieli melni pelnu plankumi, kur varbūt kādreiz stāvējusi skaista sādža, bet, vācu armijai atkāpjoties, tā nodedzināta. Dažas ēkas bija atjaunotas, tikai klida nostāsti, ka daudzas ģimenes apmetušās apakšzemes bunkuros, kuŗi vēl nebija sagruvuši un sapuvuši.

R. Evalds